

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI

R. TABA. Karistus kasvatusvahendina // E. OISSAR. Kasvatuslikke ülesandeid kutsekoolis // A. ARET. Noored tööd otsimas ajalehe kaudu // A. VARTIA. Esteetilise võimlemise alustest // A. REMMEL. Mõningaid küsimusi meie käsitöö ilme ja suuna kujundamisel // KOOLI-
UUENDUSNURK — Jõulud, jõulud! (piltidega) // KIR-
JANDUSE ARVUSTUSI JA ÜLEVAATEID. Uusi teid algõpetuses. E. Kilkson. Füüsika-katseid ja -õppevahendeid algkoolis. A. LINT // VÄLISMAILT // KROONIKA.

NR. 9

NOVEMBER

1937

Möödapääsamatult vajalikud
igas majapidamises on:

Lodix

kingakreem

Sidol

metalli- ja aknapuhastaja

Sigella

poonimisvaha

Sirax

küürimispulber

Soliid

küünlad

A/S. SIDOL COMPANY, TALLINN

» Ühiselu « trükikoja

juhtlauseks on:

- hea töö
- täpne ja kiire tellimiste täitmine
- mõõdukad hinnad

Sellepärast Aktsiaselts „Ühiselu“ trükikoda ongi see asutus, mida Teie vajate oma trükitööde täitmiseks

Tellimiste täitmine trükikoja kontoris **Pikk 42, Tallinnas**
Telefonilised tellimised — tel. 442-04

K A S V A T U S

Eesti Õpetajate Liidu kasvatusteaduslik ajakiri

Nr. 9

November 1937

19. aastakäik

R. TABA

Karistus kasvatusvahendina

Kui räägime kasvatusest, siis ei saa mööduda karistuse küsimusest. Mõlemad küsimused on teineteisega nii tihedas seoses, et ühe käsitlemine toob esile ka teise. Nad taotlevadki ühist sihti: kõrvaldada kasvavais noortes kõike halba, hoida neid sotsiaalsest hukkumisest ning arendada neist korralikud tulevikuühiskonna liikmeid.

Karistamine pedagoogilises mõttes on kasvatusliku tahte väljendus. Kõik seadustega lubatud karistused ei seisa kättemaksu, viha või tuju teenistuses, vaid nad peavad jääma võimalikult erapooletuiks. Kuivõrd erapooletult suudavad seda täita karistajad, arvestades nende isiklike alateadlikke ja meelolude mõjusid karistuse täideviimisel, on iseasi. Meie teame, et tasakaaluka iseloomuga kasvataja käitub karistamisel palju rahulikumalt, kui kergesti ärrituv, närviline. Võime kinnitada ka esimese paremaid tulemusi, sest sellelt võib loota asjaolude objektiivsemat otsustamist. Seda ei suuda meie, kui laseme liiga vabalt voolata tugevail tundeimpulssidel, eriti aga laste juures, kus õpetaja tunneb ennast igati üle olevat.

Karistusküsimustega tegelejad peavad hästi tundma oma ala, kui tahavad näha häid tagajärgi. Õpetajal ei piisa üksnes karistatava hingelaadi tundmisest, vaid ta peab kogema isiklike katsete ja tähelepanekutega tegelikus kasvatustöös, seejuures aga kurssi pidama vastava pedagoogilise kirjandusega. Olemasolevate teadmiste ja katsetulemuste rakendamist raskendab asjaolu, et tegemist on elava ja areneva materjaliga. Lapsekasvatamine ei ole võrreldav taime- või loomakasvatusega, kus uue põlve arenemisring on palju stabiilsem ja piiratum. Ka võib nimetada kasvatusteadust küllaltki puudulikuks teaduslike uurimuste poolest, mistõttu selles leidub palju vaieldavaid küsimusi ja vastuoksusi. Meie hindame ka

ema loomulikku kasvatustarkust ja tunneme selle hüvesid, kuid seepärast ei või veel eitada selles leiduvate vigade ja ekslike veenetete olemasolu.

Lapsed on sünnipäralt liiga erinevad üksteisest, ent siiski on neis väga palju ühiseid omadusi. Ürgpärivuselt on antud neile tung kasvatuslikele püüetele vastu rääkida. Lapse täiesti abitu olek esimesil eluaastail ja vanemate abile lootmine eeldab edaspidist abistamist ja juhtimist. Meie tunneme üksiklaste kapriise ja neis peegeldub selgesti vanemate hell või karm kohtlemine, nende soovidele vastutuleku ulatus; meie näeme nende käitumises upsakat motiivi ja võime eraldada neisse imbunud võõra kasvatusliku mõju väljastpoolt oma perekonda. Nende vaatlus juhibki tähelepanu sellele, et inimese iseloom saab sünnipärast pärisosa õige vähe; suurem osa omandatakse pärast sündi varases lapseas (1.—5. eluaastal), misugust ajajärku võime nimetada iseloomu alusmüüri rajamiseks. Sel ajajärgul on inimene kõige vastuvõtlikum ümbrusest tulevatele mõjutustele ja ta hinge jäävad sügavamad jäljed karistamise ja andestamise elamusist. Uuem psühholoogia, nii individuaalpsühholoogia kui ka psühhoanalüüs kinnitab, et see ajajärk on tähtsaim iseloomu kujunemisel. Sellel perioodil sisendatakse tulevase täis-inimese iseloomule kõik olulisem. Karmilt kasvatatud laps nõuab ka edaspidi karmi, hellalt koheldu — hella kohtlemist. Kuid tuleb eraldada üleliigne karmus ja hellus kummastki mõistest, sest mõlemad äärmused soodustavad tõrksate iseloomude arenemist. Siinkohal võib siiski märkida, et liigne karmus murrab tahtejõu arenemist, pehme kohtlemine seevastu aga soodustab kindlama ja konsekvantsema iseloomu kujunemist.

Kehaliselt karistatud lapsed kalduvad täiskasvanuiks saades kõvasüdamlikkusele ja õelusele ning vastumeelseis tingimisis tekiavad nende tegevusele tugevad takistused. Sagedased kehalise karistuse elamused sisendavad lapsed tugevaid vihamotiive, mis kanduvad üle tema tegevusele ja muutuvad sellele takistavaks. Nii-sugune laps asub vastumeelselt tööle ning loobub sellest tihti esimesel ebaõnnestumisel või raskuse puhul tõusnud viha tõttu. Eran-diks võib olla vaid tugeva iseloomu ja tahtejõu koondumine ühes isikus, kes kasvatajas-karistajas näeb koguni head eeskuju. Täiesti kahjulikuks muutub kehaline karistus aga nende poolt, kes omas abituses ja tahtejõuetuses sellest kinni haaravad kui viimasest ja ainukesest teadaolevast abinõust.

Laps ei ole esimesil eluaastail mingi mõistuse-, vaid kihuelend. Aeg-ajalt areneb temas mõtlemisvõime, millega ta väljendab ja rahuldab omad tungid vastavalt ühiskonnas maksvale kultuurile. Seepärast ei anna väikeste laste kasvatamisel mingeid tulemusi sõnalised seletused, vaid eeskujud, näited, mäng ja harjutamine. Neid abinõusid ei saa siiski võtta puhta kullana, sest laps näeb ka ümbruses seda, mis ei ole talle kohane ja võtab selle omaks paha aimamata. Mul on käepärast näide ühest perekonnast. 10-aastane poiss saadeti suveks maale ja seal tagasi tulles lausub ta isale tervituse asemele: „Isa, no küll sa oled üks kole tüüp!“ Seda tegi ta niisuguse näo ja žestiga, mis pidi tähendama midagi õige mehist ja aukartustäratavat. Hiljem selgus, et ta oli seda kuulnud teistelt poistelt ja aru saanud, et see tähendab midagi meeldivat, kuna ta poiste pilkavat nägu oli mõistnud toredat nalja sisaldavana, mida ta ka isale tahtis valmistada üle pika aja. Paljud ulakused, mis ilmnevad varajases eas, kaovad iseenesest, kui neist ei tehta tüliküsimust ja ei arendata neist halba harjumust. Paljud lapse erutused olenevad tema tugevaltkasvavaist organeist, mis pikema kasvuperioodi vältel tingivad lapse erilise iseärasuse. Kasvataja, olles selles mitteteadlik, peab sel puhul väga ettevaatlikult talitama lapse ulakuste ja õeluste otsustamisel ja karistamisel. Tuntuim niisuguseist faasest on jonnakusperiood, s. o. 3.—5. eluaasta vahemik, mil iga terve laps oma soovide rahuldamisel õieti ümbruse sunnil osutab suurt kangekaelsust ja näib tihti karistusväärseks, kuigi teda ei saa teha vastutavaks omas käitumises. On märgatud, et valesti kasvatatud üksiklapsed või need, kes jonnakusperioodi eel on kasvatatud liiga pedantselt, teostavad liiga pika ja raske jonniperioodi, mis kinnitab, et kõigis lapse väljendusis ja käitumises on mängus varajasemad sündmused. Seepärast ei ole asjata hoiatused kasvatajaile raskuste puhul kontrollida enne oma eksimusi, mitte alalise eeldusega vigu leida, vaid et kasvataja võtaks vigu tugeva kriitika alla, mille tagajärjel vastasel korral laps võib asjatult kannatada.

Uemas psühholoogias leiame selle kinnitamist, et laps võtab välisilmast vastu palju rohkem muljeid, kui ta neid tegelikult väljendab. Isegi need nähted, mis talle käesoleval silmapilgul on arusaadamatud, kuid siiski huvitavad, leiavad asukoha ta hinges, mille sügavusse nad vajuvad, et seal esile kerkida siis, kui saabub selleks soodsaid juhuseid. Kui suuremate laste ulakused, ropud väl-

jendused, loomade seksuaalstseenid, ümbruskonna ulakas ja distsipliini-vaene elu jne. mõjutavad last varaseksualiteedi arenemisajal, siis võib kasvada lapses tugev kalduvus ulakustele, mille kõrvaldamine on võimalik ainult nende eellugude põhjaliku tundmisega.

Nii võiksime öelda: kui tahame teostada karistust pedagoogilisil kaalutlusil, siis peame enne kindlaks tegema, mis lapse hinges on käimas karistamisväärset. Lastes tekib tihti kasvataja vahelesegamiste puhul rahutuid momente, õige aeglaselt areneb aga südametunnistus, mis edaspidi määrab tema tegevuseks kõlbliku ja eraldab kõlbmatu. Sääraste rahutute perioodide, samuti ka liigse karmi või hella kasvatamise tulemuseks ongi mitmesugused üleannetused ja ulakused: valetamine, laiskus, jonnakus, toorus ja hoopis väikeste laste juures ka sihilik märjakstegemine. Kui niisugusel ajajärgul juhtub kasvatajaks kergelt ärrituv ja närviline inimene, siis võib muutuda kogu kasvatustöö kaootiliseks. Sagedasi karistamisi ei panda enam täheleegi, (märgakem kooliski massiliselt nurgasolijate või kinnijätute meeoleolu, kui nad on täiesti oma pead, — see on ülev!) need muutuvad harjumuseks ja kogu asi annab vastupidiseid tulemusi, mille mõju ei kesta mitte ainult käesoleval silmapilgul, vaid avaldab mõju eluaja kestel. Meie ei tohi unustada, et lapsepõlv ei ole mingiks täisealiste ettevalmistusklassiks, vaid on omaette väärtuseks, kus laps väljendub temale kohase fantaasia ja mänguga. Suhtume sellele vaenulikult, närvitseme laste müra puhul, siis näeme lastes samasugust närvitsemist, vaenlikkust ja uusi ulakusi. Nad muutuvad meile raskeltkasvatatavaiks.

Et saavutada koolis vaenuliste laste kasvatamisega tõhusaid tulemusi, peaksid kõik õpetajad ühe ja sama õpilase karistamisel pidama kinni ühisest joonest ja põhimõttest; vastukäivus rikuks kogu asja. Täiesti lubamatu on ühe õpetaja poolt teise kolleegi karistuse hukkamõistmine ka sel puhul, kui see peaks olema valesti määratud. Viga tuleb nii õiendada, et õpilane seda ei märka. Lapsed näevad väga teravasti ümbruse ebaharmooniat ja kasutavad selle oma käitumises. Kes tahab mõjule pääseda ainult karmi karistamisega, kaotab kergesti autoriteedi laste silmis. Karistus kasvatusvahendina pääseb mõjule ainult siis, kui karistus tuleb autoriteedilt ja kui laps suudab tajuda karistaja sihti ja mõtet, — kui ta jaksab oma seesmise mina teha kasvataja

liitlaseks. Ulakustest vabastamiseks peab last treenima teatavalis käitumisviisides, mis oleksid mõeldavad karistusena, ent mõjuksid last päästvana. Hagenbeck ei soovita isegi kiskjate loomade taltsutamisel karime kehalisi karistusi, vaid mõistlikku tree-ningut.

Karistusest kõneldes mõtleme tavaliselt kehalist karistust. Võib olla arvatakse võimatu olevat lapsi kasvatada ilma kehalise karistuseta. See on arusaadav, sest suurema osa rahvaste juures eksisteerib kehaline karistus olulisema kasvatusvahendina. Neid üksikuid rahvaid, nagu eskimod ja üksikud indiaanlaste suguharud, kus seda siiski ei tunta, kuid kasvatuslikud tulemused ei ole ka halvemad, on vähesed arvestanud ja võib olla ei teatagi sellest. Võib ju öelda, et paljudest lapsena kehaliselt karistatuist on võrsunud tublisid inimesi, kuid seletada võib seda samuti, nagu sõdade ajal nälgunud emade tervete laste sünnitamist. Kui meie siiski ei vaatle üksnes niisuguste „normaalsete“ laste energiat ja püüdlikkust, mille abil nad on jõudnud elus edasi, vaid heidame pilgu ka nende isiklikku omapärase, näit.: optimismi, mõttevabadusse, ilmavaatesse ja otsusisse, siis võime sealt leida mõndagi halba karistusjälge.

Kehalise karistuse vastu räägivad veel kasvataja autoriteedi vähenemine, lapse häbi- ja halva enesetunde süvendamine, lõpuks ka usalduse hävitamine, millega variseb ka üks enesekasvatuse alussambaid. Kehaline karistamine on vägi valdne akt, mis viib nii karistaja kui ka karistatava võimu ja jõu ülehindamisele õiglusest, autoriteedist ja sotsiaalsest abistamisest. Kehaline karistamine meeldib kasvatajale temale järgnevate otseste tulemuste tõttu, mis näiliselt ka rahuldavad, kui kasvataja ei pea silmas edaspidist tulemuste arenemist. Karistus õigusemõistmise vahendina pidavat vanem olema tema kasvatusvahendiks olemisest, kuid mida kaugemale ajalukku tungida, seda selgemini hakkab sealt paistma kehalise karistuse tarvitamine kättemaksuvahendina. Viimane asjaolu aga ei räägi selle kasvatusvahendi kasuks. Lõõmise ärritus teatavaile kehaosile kiirendab seksuaalset arenemist, mõjutab lapse kihuelu, mille tagajärjel laps võib muutuda raskelt-kasvatatavaks.

Karistuste edaspidiste tulemuste puhul tuleb arvestada inimese alateadliku soovi oma passiivseid elamusi teiste juures kunagi tulevikus korrata. Viini kasvatusliku nõuande juhte —

Aichhorn — ütleb, et tema on saavutanud raskeltkasvatata-vate lastega väga häid tagajärgi ilma kehalise karistusega. Samasuguseid arvamusi on avaldanud ka meil kurikalduvustega laste koolide juhte. (Koolide peainspektor M. Raud viitas sellele oma ettekande puhul Tartus peetud kooliuuenduspäeval möödunud suvel.) Eriti kaaluvaks kasvatusväärtuseks peab Aichhorn kasvataja ja kasvandikkude vahelist head vahekorda, mille tõttu pääsevad kasvataja isiklikud mõjutused ja eeskuju lastele palju lähemale, andes hoogu nende paremuspüüdeile.

Aga mis siis teha, kui laps on toiminud midagi range karistuse väärset? Kas töötada välja karistusnormid iga liigi kohta, nagu: vargus, valetamine, löömine? On ju juhtumeid, mil laps karistuste suurenedes muutub veelgi halvemaks, algab lootusetut heitlust vastasrinnas. Niisugusel korral on karistamisega satutud valele teele. Meie otsustame karistamisel väga ruttu, eriti koolis. Juhtub päevi, mil neid just kui külvatakse. Aga kohus ei langeta oma otsust asja põhjaliku kaalumisetä ja meie respektseerime niisuguseid otsusi aukartusega. Need püüavad olla võimalikult objektiivsed, millega seletatav ka nende mõjuvus. Peaksime arvestama karistamisel järgmisi punkte:

1. Katsume selgitada sündmuse käigu ja kuriteo ulatuse ning püüame mõista lapse motive selle kordasaatmisel.

2. Kas kuritegu on olnud korduv ja kas temas peitub kordamiseeldusi, või on ta esmakordne?

3. Kelle vastu on sihitud ulakus või kuritegu ja millest on tingitud lapse halb käitumine tema suhtes?

4. Laseme lapsel kuriteo kohta avaldada pooldava või eitava seisukoha.

5. Kui selgub, et lapse kuriteos on veel kaassüüdlasi halva eeskujuga või mõnel muul põhjusel, arvestame karistamisel sedagi.

Igal juhul peab karistusakt olema motiveeritud ja selle lunastav motiiv lapsele selgitatud. Ei või õigustada karistust kui täiskasvanu käskotsust lapse kohta. Meie ei ole teadlikud kõikide õpilaste karistust põhjustavais orgaanilistes vigades, nagu puudulik kuulmine, mõtlemisorganite puudulik funktsioneerimine, kestev inglishaigus, halb nägemine jne., mis võivad koolis kutsuda välja sagedasi karistamisi, kuid ometi ei ole need vead karistusega parandatavad. Sama on maksev raskelt-neurootiliste laste kohta, kelle seesmises minas, südametunnistuses ja kihuelus on

tõkestatud arenemine, kes oma käitumiselt on ebasotsiaalsed, kelle hing on lõhestatud.

Kehalise karistuse kõrval kasutatakse veel väga mitmesuguseid karistusi: põlguse alla asetamist, või teisiti öeldes — armastuse eemaldamist, vabaduse piiramist, häbistamist. Armastuse eemaldamine (põlgamine) on üks raskemaid vorme, mille mõju on isegi südamesse lõikavam kehalisest karistusest. Võib öelda korraga, et kõik lapse au-, enese- ja häbitunnet riivavad karistused on alaväärtuslikud. Kõik karistused riivavad teataval määral lapse au- ja enesetunnet, aga see sündigu võimalikult nelja silma all, mitte avalikkuse ees. Koolis on seda igakord raske teostada ja seal klassi ees karistamine ei mõjugi nii haavavalt, sest klassis tuntakse ennast liiga ühesugustena. Teeme seda aga teiste klasside juuresolekul ja lisame asjale sensatsioonilist maiku, siis kaldume kindlasti liialdustesse.

Kõik karistused lõppegu täieliku lepitusega ja süüdlase tasaväärse kohtlemisega edaspidi. Kui laps on liiga tundlik, tekib temas varsti pärast kuriteo kordasaatmist selle heakstegemise soov. See võib olla nii tugev ja südamesttulev, et seda tuleb tõsiselt arvestada.

Lõpuks heites pilku karistatavaile lastele, eriti koolis, näeme, et need on enamikus päritud virilaist kodudest. Lapsed identifitseerivad endid vanematega, kuid tunnevad ühtlasi oma olenevust vanemaist. Lastena ootavad nad vanemalt armastust, saades aga selle asemel vitsu nad hakkavad vanemaid põlgama. Vanemate põlgamine on seotud kergesti nende kaotamistundega ja viimane olukord tekitab lastes mingi süü tunde vanemate vastu. Süütunne aga asetab lapse karistusvalmisoleku olukorda. See nõiaring piirab teda ka kooli astudes, kus sekka kistakse õpetajadki, kui ajutised vanemate asemikud, kelle poole lapsed apelleerivad ülekantud tundmustega. Kodudest, kus vanemate omavaheline elu tugineb vastastikusele armastusele, kus vähe leidub ruumi tülitsemisele, tulevad kooli lapsed, kes väga harva või mitte kunagi juhtuvad karistatavate hulka. Koolis aga peame siiski püüdma õiendada virilat kodust kasvatamist lapse hädaõige mõistmise ja kõrvaldamisteede otsimisega.

E. OISSAR

Kasvatuslikke ülesandeid kutsekoolis

1.

Kutsekooli peamine ülesanne on, anda noorele inimesele kutselist õpetust, kutselist oskust ja vilumust, mida ta saab tegelikus kutsetöös kasutada. Kutsekooli töö on seega utilitaristlik siht: ta tahab kasvava inimese võimeid ja kalduvusi arendada ja harjutada nii, et kutsetöös saavutatakse parimaid tulemusi. Kui mainitud sihti teostada puhtal kujul, siis jääb elav inimene, keda õpetatakse, kutseks vajaliku treeningu varju ja lõpuks ohverdatakse kutsetööle, mis ainuüksi mõõduandvaks on saanud. Inimest on kasvatatud vahendina mõnesuguste väliste sihtide saavutamiseks; ta on abinõu, mitte aga iseeneses peituv siht. Kasvatustöö kui kasvava inimese eest hoolitsemine, tema mu-rede, hädade ja raskuste lahendamine ning arvestamine võib esineda sporaadiliselt kutseala õpetamise kõrvalproduktina, kui õpetajal on huvi kasvava inimese vastu ja ta ei näe oma ülesannet ainult õpilase dresseerimises kutselise oskuse alal. Ka sel puhul on võimalik tõsist ja ehtsat kasvatustööd teha, kui selleks esineb vajadusi ja soodsaid võimalusi. Sellist laadi kasvatustöö hea külg peitub selles, et ta kasvab välja kogu koolitööst, teostatakse märkamata ja kavatsuseta noort inimest mõjutada, millega võidakse saavutada häid tulemusi. Kui näit. tahetakse kasvatada naiselikkust, siis ei saa seda sihti ratsionaalse ja teadliku rõhutamise kaudu saavutada. Kui tütarlastelt nõuda koolis naiselikkust, siis võidakse kergesti saada edevust ja teesklemist, millega on virildunud ürgselt positiivne kasvatuslik põhimõte. Peale ülalmainitud võimaluste arendab ka õppeprotsess ise ühel või teisel juhul suuremal või vähemal määral õpilase vaimseid jõude, mis on mõõdapääsemata ka kutselise oskuse õpetamisel. Aga see areng ei taotle mõnesuguseid sihte omaette ja ei pea eeskätt silmas noort elu ennast, vaid on suunatud kutsetöö paremaks ja otstarbekohasemaks teostamiseks. Sellega on siin tegemist kahe põhiliselt erineva seisukohaga: kas inimene või kutsetöö? Kummale langeb pearõhk? Kasvatajale on alati lähedal noor, kasvav inimene ja ta ei saa teda unustada. Sellepärast on suured kasvatusteadlased kartnud kasvatustöö võimaluste ahendamist kutse õpetamisel ja esitanud inimhariduse nõudeid. Kasvataja omadus on, et ta seisab alati valvel noore kasvava inimese huvide eest ja seda kõigepealt noore inimese enda pärast. Sellepärast ei saa kasvataja inimest unustada ka kutsetööle ettevalmistamise protsessis, vaid ta peab hoolega silmas inimjõudude arengut ja inimese elu või-

malusi ta enda jaoks, et saaks tunda elust rõõmu, osataks korraldada ja kultuuristada oma elu. Kuid kasvataja teab ka, et kasvatusliku omaelu korraldamine pole kasvatus töö viimne sõna, vaid tulevad ühiskonna, kutsealiste organisatsioonide, kiriku ja riigi nõuded, mis nõuavad rahuldamist, sest neist ei saa kasvavat inimest eraldada. Aga see on kasvatusprotsessis teine kiht, mis aga eeldab isiklike jõudude arengut ja valmisolekut objektiivsete ülesannete lahendamiseks. Kui Rousseau ütles, et ta ei taha kasvatada kodaniku, preestrit, kohtunikku või sõdurit, vaid inimest, siis nägi ta kasvava inimese omapäraseid nõudeid oma elu rahuldamiseks, ei midagi muud. Kuigi praegu ei saa kutsehariduse ja inimhariduse vahel nii teravat joont tõmmata, nagu see oli võimalik Pestalozzi, Rousseau ja Herder'i päevil, kuid tunnetusel, et kutseharidus eeldab inimharidust, on jääv väärtus. Selle aja humanistliku hariduse ideaal, mis seisis kõrgema vaimse elu omaväärtuses, ei pea enam paika: siit olid välja jäänud mitmed tähtsad inimese tööalad, näit. kutsetöö ja riik. Sellepärast tuleb humanistlikku hariduse ideaali kohandada tänapäeva olude ja nõuetega, sest ta on immanentne, mitte mõne üksiku ajajärguga piirduv põhimõte, vaid Öhtumaa kultuuri aluseid. Need alad, mis varem ei mahtunud humanistlikku haridusse, tulevad sinna sisse võtta ja sellega humaniseerida ning kultuuristada. Et need sotsioloogilised alused, mis veel 19. sajandil võimaldasid puhta humanistliku hariduse viljelemist, on kadunud, siis pidi tulema ka teissugune suhtumine kutseharidusse: uues kodanlikus maailmas sai positiivseks elu ülesandeks kutsetöö, milles inimene leidis oma koha ühiskonnas. Vastavalt esinenud ühiskondlikele muudatusile pidi muutuma ka hariduse käik. Spranger eristab siin kolm vormi või astet. Esimese põhilise vormi moodustab põhiharidus, mis antakse algkoolis. Õppetöö lähtub kodust ja lapsemaailmast, ta asendist ja elamuste ringist, mida aegamööda laiendatakse. Pestalozzi järgi võib ütelda, et siin on mõõduandev lapse „individuaalasend“. Kogu koolitöö on kasvava lapse vaimsete jõudude arendamise teenistuses. Ta on üldist laadi ses mõttes, et kutsetöö ülesandeid siin veel ei esine. Teise astme moodustab kutseharidus, mis rakendab arenenud vaimsed jõud mõne kutseala õppimise teenistusse; kutsealale ettevalmistamise ümber keskendub nüüd kogu koolitöö. Kutsehariduse suurt tähtsust inimese arengus rõhutab Spranger eriti, kes Kerschensteiner'i eeskujul võib ütelda: tee kõrgemale üldharidusele läheb kutse ja ainult kutse kaudu. Kutsetööst avanevad omapärased võimalused üldhariduse viljelemiseks, kus inimene oma kutsetöö võtab kõlbelse ülesandena ja mis annab alused inimese elu kultuuristamiseks ja tõstmiseks. See moodustab hariduskäigu kolmanda astme. Kogu ülesehitus on nähtud pedagoogilisest seisukohast ja võimaldab teostada kasvatuslikke ülesandeid.

Käesoleval juhul on tähtis rõhutada, et enne kutseharidust peab tulema üldharidus, kus lapse jõud saaksid areneda ja kasvada kutselise hariduse sihte taotlemata.

Kutsekool on kool, mis pärast ka siit lähtudes ei saa kasvavat last unustada. Ta ülesannete hulka kuulub kasvava noorsoo omaelu arendamine ja võimaldamine, veel olenemata kutseala nõudmistest. Ka kutsekool on noorsoo eluvorm, sellepärast ei suundu ta töö 100% kutseala õppimisele ja õpetamisele, vaid ka siin tuleb lahendada mitmesuguseid kasvatuslikke ülesandeid, mida pakub kasvavate noorte elu. Tuleb tähendada, et omalt laadilt see kasvatustöö, mis siin tehakse, pole erinev olulistes joontes kooli kasvatustööst üldse, kuid tal on mõnedki erinevad momendid, mis tulevad kooli erilaadist ja sellega annavad ka kogu kasvatustööle omapärase ilme.

Kuigi kutsekoolil on kasvatuslikke ülesandeid, pole siiski eesti kooli areng ses suunas edasi läinud sirgjooneliselt. Varem piirdutigi ainult töösuse õpetamisega, kuna kasvatusküsimused jäeti kõrvale; see asjaolu ilmneb kõige selgemalt vastavate kutsekoolide ülesannete määramises. „Tööstuslikkude koolide eriülesandeks on tööstusliku kutsehariduse andmine oma õpilastele ja nende ettevalmistamine vastavalt erialale õppinud töölisteks ja tehnilisteks jõududeks (Tööstuslikkude koolide seadus RT 1 — 1926).“ „Majanduskoolide ülesandeks on majandusliku kutsehariduse andmine oma õpilastele, nende ettevalmistamine teenistusele riigi ja omavalitsuse asutistes, ärides, kontorites, pankades, ühistegelistes ettevõtetes ja teistel majanduslikkudel aladel (Majanduskoolide seadus RT 1 — 1926).“ Sellest nähtub, et seadus ei esita ülalmainitud kutsekoolidele, mis moodustavad kutsekoolide suure enamiku, kasvatuslikke nõudeid, vaid piirdub kutsealalise ettevalmistamisega. Kasvatustöö jäi kõrvalülesandeks, mida koolid ka ühel või teisel puhul teostasid. Suure muutuse tõi kutsehariduslikkude õppeasutiste seadus (RT 53 — 1937), kus kasvatuslik külg on esikohale asetatud. „Kutsehariduslikkude õppeasutiste ülesanne on arendada neis õppeasutistes õppivat noorsugu vaimselt ja kehaliselt, anda kutse- ja ametalaseid teadmisi ning oskusi ja kasvatada teadlikke ning teovõimelisi riigikodanikke, samuti aidata kaasa kutsehariduse arendamisele ja kutseoskuse levitamisele üldse.“ Sellega on kutsekoolides esikohal neis õppiva noorsoo vaimne ja kehaline areng, mis kasvatus ülesandeks jääb, siis tuleb kutsealaline ettevalmistus ja riigikodanlik ehk poliitiline kasvatus. Nüüd on antud ka kutsekoolidele kindlaid kasvatuslikke ülesandeid, mis tulevad teostada. Õpetaja ei saa oma töös piirduda kutselise oskuse õpetamisega, vaid peab ka kasvavale noorele inimesele tähelepanu juhtima. Kasvatuslik töö pole enam juhuslik kõr-

valprodukt, vaid päris teadlikult ja sihikindlalt ning plaanipäraselt teostatav koolitöö osa.

Tuleb tähendada, et ka varema aja kutseline ettevalmistus meistri juures tsunfti ajal pööras kasvatuslele suurt tähelepanu. Nõuti jumalakarlikkust, ausust, korralikke eluviise, kokkuhoidlikkust, mõõdukust, mis moodustasid tollaegse käsitöölise vooruseid. Vahenditeks nende saavutamisel olid valju kari, kaine eluviis ja mõistlik aja kasutamine. Kasvades ja elades meistri perekonnas, kasvas noor õpilane ja sell aegamööda neisse traditsioonidesse, milledega oli läbi põimitud käsitöölise elu.

Kasvatuslikkude ülesannete rõhutamine kutsekoolis on vaid üks lüli sellelaadsest muudatusest koolis üldse, kus senisest enam nõutakse kasvatusliku külje tähelepanemist. Õpetus ja kasvatus on lähimalt seotud ning Herbart on loonud mõiste „kasvatavast õpetusest“, näidates, et mõlemad alad kuuluvad ühte. Kuid vaatamata sellele ka Herbart'i kodumaal kaldus kool rõhutama mõistust ja teadmisi, asetades tagaplaanile või hoopis unustades iseloomu omadused ja kasvatusle. Viimaseid on tugevasti rõhutanud näit. inglise kasvatus, kus iseloomukasvatus suurt osa etendab. „Iseloom on rassi ja üksikisiku jaoks kaugelt tähtsam kui mõistus. Meie vajame mõistust, ja miski ei kõnele selle vastu, et mõistus ja iseloom võivad olla seotud; peaksime meie aga mõlema vahel valima, siis valime meie mitte silmapilkugi kaheldes iseloomu.“ Neis Roosevelt'i sõnus leiab ülalmainitud mõte selge ja ühtlase väljenduse. Kui tahetakse kasvatada aktiivseid ja teovõimelisi inimesi, siis ei saavutata seda sihti mõistuse ühekülgse kultiveerimise, vaid tuleb silmas pidada iseloomu jõude, neid toetades ja kindlustades. Viimased ülesanded on ka meie kool omaks võtnud.

2.

Enne kui minna üle kasvatuslikkude ülesannete lähemale vaatlusele kutsekoolis, on otstarbekohane ja vajalik selgitada mõnesuguseid põhilisi mõisteid. Need mõisted on kasvatus ja haridus, kasvatus ja teadmised, mis kuidagi viisi kokku kuuluvad ja sellepärast raske eraldada üksteisest. Ometi on igal mõistel oma eritähendus, millega ta teistest erineb. Ka asjaomane kirjandus mõnikord segab näit. kasvatusle ja hariduse mõisted, kuigi mõlemad mõisted on erineva tähendusega ja erinevaid nüansse sisaldavad.

Kasvatusle ja hariduse eristamine ei ole omane kõikidele keeltele. Ta on meile tulnud saksa keele eeskujul loodud pedagoogilisest terminoloogiast, kuna näit. inglise ja prantsuse keel sellist eristamist ei tunne. Neil on vaid üks sõna kasvatusliku fenomeni märkimiseks ja nimelt „education“, mis vastab „kasvatusle“, kuna puudub eriline sõna

„hariduse“ jaoks. Mõlema mõiste eristamine tähendab eesti keele rikust, millest ei saa kergel käel loobuda. Võib märgata, et mitmesugused ajajärgud eelistavad siin üht või teist mõistet. Pedagoogiline uuendusliikumine kõneleb haridusest meelsamini kui kasvatusest, sellega nagu aimates selle mõiste tõsist sisu. Nüüd, millal pedagoogilises uuendusliikumises toimub kainenemine ja väärtuste ümberhindamine, on ühtaegu „kasvatus“ esiplaanile tulemas. Mis on mõlema mõiste sisu?

Harilikust kõnekeelest väljudes tahab Paulsen kindlaks määrata ja kirjeldada hariduse olemust. Kõneldakse ju haritud ja harimata inimestest. Mis on nende vahe? Vahet tehakse igapäevases keeles riituse, suvel kinnaste kandmise, valgete käte ja poleeritud küünte järgi, mis näitab, et kõnealusel pole vaja teha füüsilist tööd, kuid need on kõik välised tunnused, mis võivad ka petta. Siit edasi minnes arvatakse, et kui haritud inimene oskab õieti tarvitada võõrsõnu ja kõneleb võõrkeeli, siis pole kahtlust tema hariduses. Otsustava tunnusena näib esinevat kooliskäimine. Aga ka viimases asjaolus on hakatud tänapäev kahtlema: keskkool ja gümnaasium olevat muutunud massidekooliks, mis ei võimaldavat valikut. On kõneldud isegi hariduse inflatsioonist ja sellega ühenduses hariduse väärtuse suurest langusest; on kõneldud haridusest ja poolharidusest, näidates sellega viimase puudulikkusele. Haridus ei määra ka inimese seltskondlikku positsiooni, kuigi „akadeemiline haridus“ avab tee seltskonda ja teeb inimese seltskonnavõimeliseks. Sellepärast ei piisa neist formaalsetest tunnustest, mis on võetud igapäevasest kõnekeelest, vaid peab asja sügavamalt haarama.

Ajalooliselt nähtuna tuli hariduse mõiste pedagoogikasse Saksa maal 18. sajandi teisel poolel. Siin tähendab ta eneseharimist ja sise- mist vormi, mis saavutatakse inimese vaimujõudude sisemise orgaanilise arengu kaudu. Sellega on haridus enese seesmine kujundamine vaimsetes jõududes peituvate tungide kaudu. Haridus on seega üldharidus ja suundub kutselise ettevalmistuse vastu, olles seega humanistlik haridus, kus inimese kalduvused õpetuse ja kasvatuses abil viiakse puhtale inimlik-vaimsele olemusele ta individuaalses kujus. Ja seda kasvava inimese enese pärast. Sellest põhilisest lausest peab näit. Nohl ka tänapäev kinni, kui ta hariduse mõistet määritleb. Haridus näeb noore inimese hinges toimuvat protsessi, selle noore inimese hingeliste jõudude kujunemise seisukohast, seega seespoolt, mitte välis- poolt. Haridus on vaimukultuur. Ülalmainitud kirjeldus võib paista liiga ahtana, sest inimene ei saa ju elada ning areneda omaette. Ta on rahva, kiriku, kutseühingu ja riigi liige, kusjuures kõik need objektiivsed tegurid tahavad haarata inimest oma võimu alla. Kuid inimese jõudude areng peab toimuma kõigepealt nende endi pärast, alles hiljem

tulevad ühiskondlikud, usulised ja riiklikud nõuded, mis eeldavad vaimujõudude mõnesugust arengut.

Ülaltoodud seisukohad on haridusmõistele otsustava tähtsusega. Kasvatus selle vastu väljub teissugustest lähtekohtadest. Siin tulevad kõnesse välised jõud ja mõjud, mis tahavad noort arenevat hinge vormida ja mõnesuguses suunas juhtida. Ühiskonnal, kirikul ja riigil on areneva inimese suhtes soove, mis tulevad kehtivusele ka kasvava inimese tahte vastu. On võimalik konflikt. Ülaltoodust selgub, et õige kasvataja ülesanne on kõigepealt näha ja kaitsta lapse huve, kui neid tahetakse liig vara rakendada objektiivsete ülesannete teenistusse. Kuid juba varakult hakatakse üldiselt noort kasvavat elu väljastpoolt mõjutama, vormima ja kujundama selles suunas, nagu seda näeb kasvataja. Aga ka kaudselt vormib see ühiskondlik, usuline ja poliitiline elu, milles inimene kasvab. Sisemine vorm, nagu see saavutatakse arenevate sisemiste jõudude ja väliste mõjude koostööna, on seega pedagoogilise töö tulemus. Aga haridus ja kasvatus näevad toimuvat protsessi erilistest seisukohtadest erinevate kavatsustega. Ja neid vahesid ei või unustada.

Nüüd tuleb küsida, missugust osa etendavad ülalnimetatud pedagoogilises protsessis teadmised. Küsimusele: mis on haridus? on vastatud: haridus on see, mis järele jääb siis, kui teadmised on unustatud. Ütluse teravik on suunatud kooli didaktilise materialismi vastu, kui õpilasele taheti anda võimalikult palju teadmisi. Kuid teadmised ununevad, ja õpetajal on sageli juhuseid veenduda, kui põhjalikult ja kiiresti see toimub. Kui nüüd midagi järele ei jää, siis on töö olnud asjata. Omandatud teadmiste mõju ei saa olematuks teha, vaid omandamise ajal on neil olnud haridusväärtus, mis on õpilast viinud edasi. Hiljemini tulevad uued elamused ja kogemused, mis juhivad inimese pilgu teisale. Sageli väidetakse, et jäävad harjumused ja eeldused, mis hiljem võimaldavad selle küsimuse lahendamist kergema vaevaga. Teadmised ununevad, kuid jääb formaalne haridus, valmisolek probleemide lahendamiseks, kusjuures vaimsed jõud on seevõrra arenenud, et suudavad lahendada iga analoogilise probleemi. Kui nuga on terav, siis võib lõigata, kui vaimsed jõud on teritatud, siis on nad valmis ülesandeid lahendama. On mõne aine hariv väärtus kaduma minemas, siis õigustatakse tema olemasolu formaalse haridusega. Kahtlemata jääb haridusprotsessi formaalse hariduse momente, kuid seejuures ei tohi unustada, et kui teadmine on täitnud oma ülesanded haridusprotsessis, siis jääb ta varju ja võib kergesti ununeda, kui teda ei tarvitata.

Mainitud mõisteid, millel on ka kutsekooli töös kindel koht ja tähendus, ei või aga liiga kõrgete kultuuriliste mõistetena võtta, milleni õpilase elu koolis ja kutsetöös ei küüni. Suur teadus, kunst ja klassika-

line kirjandus suudab siinset elu haarata ainult osalt ja ei saa kunagi selliseks keskseks koolitöö osaks kui üldhariduslikus keskkoolis või gümnaasiumis. Kutsekooli töö tahab kultuuristada argipäevast väikest elu, tahab leida haridusväärtusi igapäevases harilikus elus ja neid kasutada oma töös. Sellega tuleb keskpunkti elu väike ring, mida tahetakse muuta vaimsemaks. Varem aja kool ei osanud sellega midagi peale hakata, mispärast ta ka haridusideaalist välja jäi. Kuna kutsekooli tegevus suundub igapäevaste tarbeasjade valmistamisele, siis tähendab tema töö igapäevase elu kultuuristamist ja õilistamist. Sellega ühenduses tuleb ka võtta hariduse mõiste, seda mitte ülepingutades, vaid kohandades kutsekooli olude ja nõuetega. Sest ollakse ju ka meil harjutud haridust ja vaimset elu võtma liiga kõrgelt, kusjuures sellise hariduse ja vaimuelu organiteks on keskkool ja ülikool. Argipäevane elu, mis tegeleb igapäevaste pisiasjadega, jääb sellest välja. Tekib hädaohtlik lõhe vaimse ja hariliku elu vahel. Kutsekooli ülesandeks jääb seda igapäevast elu, mis toimub kodus ja kutsetöös, muuta kultuuriliseks ja inimvääriliseks, kasutades selleks neid positiivseid algatusi ja jõude, mis siin peituvad.¹ Kui kutsekool näeb siin oma ülesannet õigesti, siis leiab ta ka oma tööle õige mõtte ja õige suhte hariduse mõistega. Sellega omandab ka kindla tähtsuse ja asendi näit. tarbekunst, mida seni ei osatud paigutada kunstiliikumisse ja mis sellepärast kõrval omaette elutses.

3.

Kuigi nüüd on näidatud kasvatustöö teostamise võimalusi ja ideeli aluseid kutsekoolis, tuleb sel puhul arvestada ka asjaolu, et kutsekool peab andma ametialalisi ja kutsetöös vajalikke teadmisi ning oskusi. Sellepärast esineb tunnikavas suure tundide arvuga tehniline tööõpetus. Nii on näit. naiskutsekoolide kaheaastase õppeajaga osakonnas tehnilisele tööõpetusele erialal ja kõrvalaladel määratud 80 tunnist 48 tundi, s. o. 60%, kolmeaastase õppeajaga osakonnas 120 tunnist 83 tundi, s. o. 69% kogu tundide arvust. Sellega on õpilased seotud tehnilise tööõpetusega töökojas, mis moodustab koolitöö tuuma, ja töö saab suuri kasvatustöö ülesandeid. Sellepöolest on kutsekool erilises seisukorras ja erineb oluliselt üldhariduslikust koolist. Mitte ses mõttes, et viimases nagu ei töötatagi. Töö laad ja ulatus on mõlemas koolitüübis erinevad: kutsekooli töö on manuaalne, mis on üldhariduslikus koolis teostatud ainult osalt ja piiratud ulatuses tööõpetusena.

Moodne töökooli liikumine, mis on rajatud töö kasvatavale väärtu-

¹) Vt. selle kohta lähemalt: H. Nohl: Schule und Alltag, Pädagogische Aufsätze, 2. tr.

sele, on suundunud üldhariduslikus koolis aktiivsuse ja isetegevuse arendamisele, kuna teine suund, mis enam rõhutab töötulemuse tähtsust, on jäänud tagaplaanile. Suuremat mõju on avaldanud Gaudig, Scheibner, Wetekamp, kuna Kerschensteiner pole etendanud suurt osa, kuid siiski tuleks temale tähelepanu pöörata kutsekoolis.

Kerschensteiner lähtub töökooli põhjendusel sellest, et lapsel on loomulik huvi manuaalse tegevuse vastu: ta tahab liikuda, toimida, alati midagi teha. Sellepärast pole talle omane passiivne mäluvärane teadmiste omandamine ja abstraktne mõtlemine, vaid ta on valmis töötama töökojas, köögis, aias, põllul ja tallis. Kerschensteiner asutaski koolide juurde töökojad, kooliköögid, aiad ja laboratooriumid, et anda võimalusi manuaalse tegevuse instinkti korrapärasele arengule ja kasvatada töös konkreetsete asjade juures. Kuna üldhariduslikus koolis võis manuaalse tegevuse rõhutamine tagasi minna ja selle asemele tulla vaimse sisu iseseisev omandamine töös, siis kutsekoolis jääb ka edaspidi manuaalne tegevus mõõduandvaks, sest ta moodustab kutselise töö tuuma. Pedagoogilisest seisukohast ei saa alahinnata ka siin inimese isetegevust ja algatusvõimet, aga see on ainult üks osa tööprotsessis. Teine, mitte vähem tähtis, on töötulemus, tööprodukt, mille õpilane on valmistanud. Valmistatud ese sõltub tegijast, ta jõududest ja oskustest, siin on ta mõte, kavatsus kehastunud ja objektiivse vormi saanud. Õpilane ei saa talitada oma isikliku seisukoha järgi, vaid peab arvestama objektiivseid andmeid, mis ülesande teostamisega ühenduses. Asjalikkuse vali käsi on see, mis kasvatab, sundides silmas pidama mitte oma mugavusi või mõnususit, vaid asja seadusi. Sellepärast peab õpilane igas töös olema asjalik ja teostama antud ülesannet nii hästi kui võimalik. Tal tuleb antud materjalist valmistada suurima kokkuhoiuga nõutud omadustega ese. Kuid enne töö tegelikku teostamist valmistatakse kavand ja kalkulatsioonid; seega sooritatakse rida kaalutlusi ja matemaatilisi arvestusi, enne kui tegeliku töö juurde asutakse. Et töö tulemus on antud objektiivse esemena, siis saab nüüd arvustada, kui hästi ülesanne on lahendatud. Töö ise nõuab õpilaselt valmisolekut, vastupidavust ja püsivust. Kui ese on valmis, siis tunneb tegija sellest rõõmu, mida nimetame töö rõõmuks. See näitab õpilasele konkreetset ta õnnestumist, seega jõudu ja edasiminekut ning üleolekut antud ülesandest, need momendid kõik on positiivse kasvatusliku tähtsusega. Kasvataja ülesanne on lasta õpilasi tunda saada ja nautida töö rõõmu täies ulatuses. Sellega luuakse rõõmus meeleolu, mis on eduka kasvatustöö panidiks. Tööprotsessis on isiklik seisukoht piiratud, sest tuleb objektiivne nõue, mis sunnib loobuma oma isiklikust tahtest ja mõnust. Kuid ühtaegu avaneb ka kõrgem siht vaimses elus — objektiivne maailm, mis läheb üle subjektiivse.

Tööprotsessis õppetöökojas arenevad ka õpilase sotsiaalsed tungid, mis sunnivad piirama isiklikku meelevald. Ühises töös kasvab tööosadus, kus õpilased on jäetud omaette, kasvab ühiste ülesannete tunne, vastastikune abivalmisolek ja alistumine ühisele korrale ja asjalikkudele reeglitele. Moodne tööstus on teostanud kaugeleulatava tööjaotuse ja spetsialiseerimise, mis aga teevad koostöö möödapääsemata vajalikuks. Ükski ei suuda enam kõike teha, vaid ainult ühe osa. Et koostöö sobiks ja oleks kestev, on vaja igalt truudust enese ja teiste vastu, sõnapidamist, täpsust, usaldust, vastutustunnet.

Kui õpilane esemeid valmistab, siis ei nõuta ainult nende otstarbekohasust, vaid ka ilu. Inimesel näib olevat ürgne instinkt, ilustada oma tarbeesemeid ja seega kaunistada ka oma elu. Juba ürginimese juures võib seda tähele panna ja siit peale läheb see traditsioon pidevalt kuni tänapäevani. See pole luksus või kergemeelsus, vaid puhtinimlik vajadus ja tarve. Sel puhul võib nähtavale tulla õpilase isiklik joon ja anda esemele isikupärase ilme, mis teda massproduktisioonist eristab. Kuid selleks peab õpilasel maitset olema. Selle arendamine toimub aga kunstiajaloo ja joonistamise ning kompositsiooni tundides süstemaatiliselt ja järjekindlalt, kuid siit saadud algatused ja reeglid leiavad rakenduse tööõpetuses.

Mõned toodud momentidest viivad juba rahvuspoliitilisele kasvatusele, mille alal ei puudu ülesandeid ka kutsekoolil. Tähtsama võimalusena poliitilise kasvatuse alal tuleb mainida õpilaste omavalitsust, millega antakse õpilastele jõukohaseid ülesandeid koolikorras. Sellega saab uusi väljendusvõimalusi õpilaste isetegevus, sest nüüd õpetatakse neid oma elu korraldama, vabastades ses ringis eestkostmisest. On tähtis jätta midagi ka õpilaste eneste teha. Kui nad on koolis kogu aeg eestkostmise all olnud, siis on neil hiljem raskem iseseisvaks saada. Demokraatlik kord, mis uues põhiseaduses on pandud riikliku elu aluseks, nõuab palju enesealgatust, aktiivsust, tahtekindlust, aga neis võib õpilane end harjutada juba koolis omavalitsuse asju ajades. Kui nüüd suudetakse demokraatlik mõte noore inimese hingesse istuda, siis jääb ta ka püsima. Selleks aga olgu kool ise demokraatlik ühiskond väikeses ulatuses. Neil koolidel, kus on internaat, on palju võimalusi ülaltoodud mõtete rakendamiseks.

Poeglapsi viib vahetult ühendusse poliitilise kasvatusega riigikaitseline kasvatuse ja õpetus. Selle aine õpetamine saavutab sihi, kui noorte hingedesse istutatakse isamaa-armastust ja valmisolekut relvaga kaitsa oma iseseisvat riiki. Tütarlapsi viib rahvuslikku mõtlemisse päris konkreetset eesti rahvakunsti elustamine ja edendamine, mis on saanud kõigis naiskutsekoolides suure tähelepanu osaliseks. Eesotsas on sammunud Tallinna linna naiskutsekool, mis õieti on kujunenud

keskuseks, kus on viljeldud rahvakunsti õppetöös suurimal määral ja parimate tulemustega. Ühes rahvakunsti harrastamisega saab õpilastele omaseks see suur maailm, mis on meie rahva kandnud läbi raske mineviku. Süvenedes sellesse süveneb õpilane ka rahva minevikku, harrastades rahvakunsti elustab ta minevikust õilsamaid omapäraseid osi.

Niihästi üldhariduslikus koolis kui ka kutsekoolis on kasvatuslikude ülesannete teostamisel raskusi, mis tingitud sellest, et õpilased on puberteediaes. Puberteediaeg hõlmab inimese elus aja 14.—18. aastani, seega algab murrang üldiselt kohe õpilase astumisega kutsekooli. Spranger arvab uut olukorda noore inimese hinges kolmes mõttes iseloomustada võivat: mina avastamine, eluplaani tekkimine ja sissekasvamine üksikutesse elualadesse. Neist toimub aga mina avastamine juba varem: kui laps mängus kokku puutub teistega, siis õpib ta nendega võrreldes oma jõude mõõtma ja ennast teistest eraldama. Kaks teist asjaolu on käesoleval juhul tähtsad, sest need on kutsekooli õpilasel mõõduandvad: kooli astumisega on juba määratud suund, milles liigutakse. Kutseala õppimine võimaldab juba nüüd ette näha oma elukorraldust ja ette aimata tulevast elu. Kutsetöö läbi toimub ka konkreetne kasvamine ühiskonda. Sellega toimub konkreetsetel kujul iseseisvumine, milles leitakse eelmisega võrreldes uus mõõdupuu. Mõnesuguseid raskusi tekitab elu dualiteet: meeleline elu, mis eriti seksuaaltungi ärkamise mõjul end tunda annab, ja vaimne elu on teineteise vastu. Füsioloogilised arutused näitavad, et meeleline elu on ja et ta ennast maksma paneb. Sellepärast tekib igatsus üksiolust teise järele, aga ka terav pinge meelelise ja vaimse maailma vahel. Rõõmus ja naiivne lapseelu, mis elas meelelise ja vaimse tumestamata ühtsusest, on kadunud. Uues olukorras tekib energia, mis tahab ühendada lõhestatud osad, teostades seda teadliku ülesandena ja katsudes meelelist loodust ühendada vaimse maailmaga. Kutsekooli kohta võib ütelda, et ta viib noore inimese varakult karmi elu tundmisele: töö on reaalsus, mis juba koolis domineerib, töö on võim, millele ta omas elus peab alistuma. Sellepärast jääb ära palju raskusi elu korraldamisel ja palju problemaatikat — elu tõsidus kärbib juba varakult liig julge fantaasia tiibu. Kasvataja ei või siiski ka siin unustada, et võivad tulla raskused, mis lahendamist nõuavad. Õpilased tunnevad üksildust ja kaebavad, et keegi neid ei mõista. Nad tulevad oma raskustega õpetaja juurde ja pihivad oma häda. Õpetaja lasku nüüd ütelda kõik rahulikult, sest juba väljendamise võimalusega on suur pinge kadunud. Neis aastais tekib armastus teise sugupoole vastu, mis mitmel viisil ka muus elus väljendust otsib ja leiab: üks hakkab luuletama, teine — päevaraamatut pidama, kolmas — raha koguma. Kõik kokku tähistavad isesugust ja erinevat ellusuhtumist: on ju kergem luuletada kui kujutada karmi tõesust.

Puberteediajal lõpeb lapseiga; lapsest saab mees või naine. Muudatus võib vahest n. ö. üle öö toimuda, kus lapse pehmed näojooned muutuvad poisi jämedateks näojoonteks. Käitumisse tuleb mehelikke või naiselikke jooni, mispärast vanemad kaebavad, et ei tunne enam oma last ära. Pedagoogilisest seisukohast on tähtis, et ei kaoks usaldus vanemate ja laste vahel, sest see on kogu kasvatustöö alus. Kasvataja saab samuti kasvatuslikult mõjuda ja aidata, kui laps teda usaldab. Kui laps hakkab varjama ja teesklema, siis on hävitatud kasvatusliku töö terved alused ja ette veeretatud kasvatusese suuri raskusi. Sellepärast on väga tähtis säilitada just siin usaldusvahekorda.

Kuna puberteediajal seksuaaltung ärkab, siis tuleb õpetajal mõõdapääsemata tegeleda seksuaalse küsimusega. Ärganud tung võib virilduda, kui teda õigel ajal ei juhita õigetesse roobastesse. Kuigi on teada, et ka laps pole seksuaalselt neutraalne, nagu varem arvati — psühhoanalüüsi praktika on seda vastuvaidlematult tõestanud — tuleb nüüd suuri muudatusi ses mõttes, et valmivad eeldused suguliseks küpsuseks. Tung otsib rahuldust; kui ta seda on saanud, jääb ta mõneks ajaks rahule, et siis jälle rahuldust saada — nii on tungide psühholoogia. Seksuaaltung haarab kaugelt sügavamalt inimese hingesse ja ellu kui teised tungid (näit. nälg, janu) ja selle virildumine toob kaasa inimese vaimse elu virildumise ja mitmesuguseid häireid — ka seda on psühhoanalüüs selgesti näidanud. Sellepärast on kooli ja kasvatusese ülesanne, hoolitseda omalt poolt normaalse arengu eest. Seksuaalne läbikäimine ei tohi alata vara, sest siis haarab seksuaalteet kogu tähelepanu, ja koolitöö kannatab selle all. Muidugi on siin tegemist mitmesuguste õige tõsiste raskustega: tänapäeva ühiskondlik elu on, võib ütelda, seksuaalteedist üleküllastatud: moes, reklaamis ja kinos avaldab seksuaalteet mõju enam või vähem varjatud kujul. Ühiskondlikus elus varjatakse seksuaalteeti, ometi on see jõud, mis ennast maksma paneb ja ka kooli tungib — ei saa ju kool oma tööd ühiskonnast täiesti kindlasti eraldada. Sellest mööda pääsemata seksuaalelu varajane ärkamine ja liigintensiivne toime ka edaspidi. Kuidas saada siin abi? On päris selge, et intellektuaalne õpetus ei anna tulemusi, sest õpilane sageli teab, mis peab tegema, kuid selleks ei jätku jõudu. Näitamine suguhaiguste hädaohule ei aita pedagoogiliselt, sest kui oleks vaja kõrvaldada seda hädaohutu, siis tuleks näidata kaitsevahendeid, mis aga käesoleval juhul edasi ei vii. Seksuaalne kasvatus on oluliselt iseloomukasvatus, mis ohjeldab ka tungideelu ja tõrjub neid oma piiridesse. Kogu koolitöö peab selleks kaasa aitama, et tormiline murdeaeg mööduks normaalselt. Kui koolitöö on õigesti organiseeritud ja leiab õige suhte töö ja puhkuse, füüsilise ja vaimse pingutuse vahel, siis on loodu ka alused seksuaalarengu korraliseks edasiminekuks, sest ka vaimne töö soodustab seksu-

aliteedi varajast ärkamist. Erilise seksuaalkasvatuse ja õpetuse kaudu äratatakse uinuv tung teadlikule elule, mis tema jõudu ainult suurendab. Sellepärast kasvab siit omapäraseid raskusi, millele peab omalt poolt vastukaalu leidma. Sellega teostub seksuaalpedagoogikas põhimõte: mida vähem seksuaalselt kasvatada, seda parem. Virildumised nõuavad erikohtlemist ja jõudu selleks saavutatakse ikkagi kasvavast inimesest endast: oma jõududega peab ta ka siin ületama esinenud raskused. Et seksuaalelu varjatakse, siis on õpetajale eriti tähtis, et õpilane usaldaks temale oma häda ja raskusi.

Kuigi kasvatustöö arvestab kõigepealt elavat konkreetset inimest igal üksikul juhul eraldi, on siiski ka siin võimalik anda üldiseid reegleid ja juhiseid, mida kasvataja omas töös peab arvestama. Nõutakse aktiivseid ja teguvõimsaid kodanikke. Kuigi aktiivsus mõnesugusel määral sünnipärasest hingelaadist oleneb, on seda siiski võimalik edendada ja arendada teadliku ja sihikindla kasvatuse abil; pealegi peitub aktiivsust iga normaalselt areneva lapse hinges. Kasvataja saab siin mõjuda soodustavalt sel teel, et õpilasel oleks võimalik reageerida välistele erutustele ja ärritustele ning et reaktsioon tõepoolest toimuks. Täielikus reaktsiooniprotsessis võib eristada kolm osa: ärritus, mõtlemine ning kaalumine ja reaktsioon. Kasvataja hoolitsegu selle eest, et reaktsiooniprotsess oleks täielik ja et õpilane läbi teeks kõik need astmed. Soovitavad toimingud tulevad kasvatada harjumusteks, millega nad muudetakse automaatseiks, säästes energiat. Selleks tuleb korduvalt ja kõrvalekaldumata nõuda täitmist, kuni toiming läheb automaatselt. Halvad harjumused kõrvaldatakse sel teel, et kas karistusega või mõnel muul teel lõvendatakse side reaktsiooniprotsessi üksikute liigete vahel, ühtaegu hakates aga ka süvendama ja harjutama soovitud harjumust. Et harjumus süveneks ja kindlustuks, selleks on vaja kordamist, ja õpetaja peab kasutama kõiki juhuseid, et oleks võimalus nõutud käitumisviisil rakendada tegelikus elus. Nii saab palju vajalikke ja otstarbekohaseid käitumisviise (näit. hammaste puhastamine, käte pesemine enne söömist, töökoha korrashoidmine jne.) muuta harjumusteks, nii et neid kehtvalt täidetakse.

Kasvataja lähtub õpilase jõudude praegusest olukorrast, aga ta näeb kaugemale ja küsib: mis sellest õpilasest peab saama? millega ta ka silmas peab õpilase ideaale. Jõudude ja ideaalide vahel valitseb pinge. Kasvatuslikud ülesanded, mis õpilasele antakse, peavad olema jõukohased, siis kasvavad jõud ühes kasvavate ülesannetega. On ülesanded liiga kerged, siis ei nõua nad lahendamiseks tarvilikku jõupingutust; on nad liiga rasked, siis ei jõua õpilane neid lahendada ja tekib alaväärsuse tunne, mis teguvõimet halvab. Ülesandeid peab antama õigel ajal, mitte liiga vara ega mitte liiga hilja, — siis kui

õpilase seisukohast ta vaimne areng on küps ja valmis selle antud ülesande lahendamiseks. Need on kasvatustöö põhireeglid, mille vastu kasvatajad siiski ühel või teisel juhul patustavad. Kui kasvatuses tahetakse tulemusi saavutada, mis oleksid püsivad ja viiksid õpilast edasi, siis ei tohi unustada ülaltoodud reegleid.

4.

Kasvataja ja kasvatus ei tule toime ilma karistusega, mis heidab nagu tumeda varju tehtavale kasvatustööle ja millest kasvataja meelsasti loobuda tahaks. Kuid ka ühiskonnas, vaatamata humanistlikkude püüete arengule, pole siiski suudetud loobuda karistusest. Tegelikult kasvatustöös on osutunud vajalikuks karistusvahendite tarvitamine ja siin on otse üllatav tarvitata karistuste mitmekesisus*. See asjaolu sunnib arvama, et ilma karistusega kasvatus läbi ei saa. Kutsekoolis arvatavasti ei tule tarvitusele kõik need karistused, mis algkoolis, sest töö köidab siin õpilasi ja ei jäta palju vaba aega, mis korra-rikkumisele viivad.

Karistuse funktsioone on kasvatustöös mitmeti nähtud ja seletatud. Mõned kasvatajad pooldavad nn. loomulikku karistust. Teised näevad karistuses hirmutusvahendit, mille kartusel ei juleta korda rikkuda ja nõudmistest üle astuda. Kolmandad näevad karistuses kättemaksu. Ameerikas tänapäevalgi nii sagedased lynchi-kohtud pole midagi muud kui kättemaksukire väljendus, mida pole suutnud kogu kultuuriline areng alla suruda. Kasvatajal aga peaks kättemaksu mõte kõige kaugemal olema. Ühel või teisel juhul võivad aga ka kõik eelmainitud momendid üles tulla ja mõju avaldada.

Siin kohal pole võimalik karistuse mõtte problemaatikat kogu ulatuses arendada. Asjast lähemalt ja üksikasjalikumalt huvitatuid juhin H. Nohl'i artiklile: *Der Sinn der Strafe*¹⁾, mis põhjalikult valgustab seda küsimust.

Ühenduses karistusega on otstarbekohane puudutada ka neid vahendeid, mis õpilasi tööle ergutavad, näit. kiitus, tasu töö eest, autasud, hinded, võistlus. Kuna võistluse suhtes on kasvatajate seas erinevaid arvamusi, ollakse teiste suhtes aga jõutud üsna ühistele seisukohtadele kasvatustöös, siis tuleb siin lühidalt peatuda võistluse mõtetel. Sest ajast peale, kui Rousseau lausus, et on arukam kui laps seda, mis ta õpiks võistluse pärast, sugugi ei õpiks, on kasvatajate seas võistluse suhtes levinud eitav seisukoht. Seisukoha põhjenduseks on toodud mitmesuguseid väiteid. Nii nähakse võistluses kergemeelsuse ja

*) M. Raud. Eesti algkooli lõpetaja. Algkooli lõpetajate moraalne tase. Tallinn, 1936.

¹⁾ Jugend Wohlfahrt. Leipzig 1927.

uhkustamise kasvu võimalust; neis aga, kes alla jäänud, kasvab kadedus- ja alaväärsustunne. Võistluse tulemus on juhuslikku laadi. Spordivõistlusel võib jalg libiseda ja kogu tulemuse rikkuda, mispärast sageli õnnest kõneldakse. Sellepärast tahetakse õppimisel tuua esile kõrgemad ja õilsamad motiivid, apelleerides pakutava aine haridusväärtusele ja äratades huvi selle vastu. On kahtlemata tõsiasi, et kui võistlus on kujunenud auahnuseks, siis on ta virildunud: autunne on ahendunud ja kõrgemaid väärtusi on kuritarvitatud egoistlikus mõttes. Vaatamata vastuväidetele ei tohi unustada ka võistluse positiivseid külgi: enese üleoleku ja jõu tundmine ning sellega rõõm ja autunne, mis kasvab selles, kes on tulnud esikohale. Võistlus ja autunne on omavahel lähimalt seotud, sest autunne sunnib inimese üle oma isiklikkude seisukohtade kaugemale suurema terviku, tööosaduse või rahva seisukohale. Jalgpallimeeskonnas ei võistle igaüks enese, vaid kogu meeskonna eest. Neid võimalusi on kasutatud ka koolis, kus on teostatud rühmavõistlus, mis ei võimalda egoistlikel ja negatiivseil külgedel esile tulla. Kuid selle kõrval ei või unustada positiivseid jõude, mis peitub võistluses ka iga üksiku jaoks. Võistlus nõuab jõudude koondamist ja täielikumaks saamist. Kus võisteldakse, seal on ka ideaal, millele püütakse: spordis rekord, kõrgemas elus — täiuslikkus. Iga kõrgem eeskuju, ideaal sunnib järeleaimamisele; võistluses püüavad kõik sellele sihile, mis on seatud üles.*)

Nii on ka kutsekoolis võimalusi kasvatuslikkude ülesannete teostamiseks. Peale selle tuleb veel mainida, et kasvatus töö on kogu kooli ülesanne, kus kõik õpetajad peavad kaasa töötama. Tulemused olenevad sellest üldisest vaimust, mis koolis valitseb. Allumine tööorganisatsioonile, sõnakuulmine, üldine distsipliin, õpilase hoiak — neis kasvatusliku mõtte esiletoomine on kogu kooli ülesanne.

AULIS ARET

Noored tööd otsimas ajalehe kaudu

1. Probleem.

Milliseid üldjooni paistab välja ajalehes teenistust otsivate isikute kohta? Ajaleht etendab teenistuse otsimisel suurt osa. Et teda tähtsaks peetakse, näitab tööotsimiskuuilutuste kõrge arv. Esialgne üldmulje on kaunis šabloonne; see juhib mõttele, et võibolla saab koostada tüüpilist pilti. Ja üldse olukorra lähem vaatlus moodustab endast teatava sisse-

*) Võistluse kohta lähemalt: H. Nohl: Der Wetteifer in der Schule. Die Erziehung IV aastak. 1929.

juhatuse kutsele-asumise probleemesse. Noortele ja neile, kelle mureks jääb noorte saatus ja ühiskonna hea tööjaotus, on need probleemid elulise tähtsusega. Olukorra vaatlus juhib reale pedagoogilise ilmega probleemele. Noorte elluaitamine laiemaski mõttes on pedagoogiline ülesanne.

* * *

Pakkumiste-pildiga tuleb kõrvutada nõudmiste-pilti. Mida pakuvad tööturule oma tööjõudu toovad isikud? Mida nõuavad tööjõude otsivad isikud? Selle selgituseks uuriti läbi ühest päevalehest 1935. a. septembri ja oktoobri numbreist valikuta võetud 1000 tööotsimise ja 1000 tööpakkumise väikekuulutust. Ajalehekuulutatusis peegeldub tööturg. Seepärast on tööturu-kuulutuste jälgimine tähtis noorte kutsevaliku ja ellujuhtimise seisukohalt.

2. Sooline jagumine.

1000 tööotsimiskuulutusest on naisilt 603 ehk 60,3%. Tööjõu-nõudmise kuulutatusis on ülekaal samuti naistel. Mehi nõutakse 397 juhul, mis on 38,1% nõudmiste üldarvust (1000 kuulutuse seas nõuti üldse 1042 eri isikut). Nõudmisjuhte, kus polnud oluliseks peetud sugu, oli 118 ehk 11%. Naisi nõuti 533 juhul.

3. Vanus.

Kohaotsijad teatavad oma vanust harva aastates. Mehed tegid seda 53 juhul (13,3%), naised 44 juhul (7,3%). Naised on seega olnud veelgi tagasihoidlikumad kui mehed. (Teema „vanus“ teatavasti naistele pole meeldiv.)

33 mehe hulgas oli 30-aastaseid ja nooremaid 46 (86,8%). Aastaid avaldanud 44 naise hulgas oli 30-aastaseid ja nooremaid 36 (81,8%). Noorte ülekaal on seega kummaski soos täielik.

Noorim tööotsija oli 14-aastane, vanim mees 38- ja naine 50-aastane. Mehi on enim 23—30-aastasi, naisi enim 18—24-aastasi.

Eelise vanuse kohta leidub vihjeid tunduvalt enam. Umbes pooled meeskuulutajaist teatavad ealist vanust, nimelt 188 (47,4% meeskuulutajate üldarvust). Domineerib rõhuval määral epiteet „noormees“, nimelt 133 juhul, mis on 188 juhust 70,7%. Ülejäänud on „poisid“ (9), „noored“ (5), „keskealised“ (16), „mehed“ (13), „vanemad mehed“ (13) jm. Kokku neid, kelle kohta võiks kohaldada mõistet „noor“, on arvult 150 (79,8%). Kui arvata kokku 30-aastased ja nooremad, kes vanust aastais märkinud, ja need, kellele kohaldatav mõiste „noor“, saame noori meesjõude 196 ehk 81,60% nende arvust, kel on vanus antud kas aastais või umbkaudu (241). Seega on noortel täieline ülekaal. Kui vaadata, millise osa moodustavad 196 noort meesjõudude üldarvus (397), siis näeme, et see on 49,4%, seega pool. Kaudsed andmed lubavad ole-

tada, et kuulutajate seas, kes vanust pole avaldanud, suur (kui mitte rõhuv) osa on noori. Nii võib pedagoog õigustatult huvitada töötsemise kuulutusist.

Naiskuulutajaile pöördudes leiame, et siingi leidub vanuse ealist teatamist enam kui aastalist, nimelt 152 juhtu, mis on 25,2% naiskuulutajate üldarvust. Vanuse ealinegi teatamine on naiste juures ligi poole madalam kui meeste juures.

152 juhu seas domineerivad samuti „noored“, keda on 100 ehk 65,8%. Arvates neile juurde 30-aastased ja nooremad, saame arvu 136, mis on vanusele üldse vihjanute seast (196) 69,4%, — samuti kõrge noorte määr.

4. Perekonnaseis.

Perekonnaseisu mainib meesjõududest ainult 40 (10%), neist 35 on abielus. Need abielulised on enamikus kojamehed. Võib arvata, et enamik tööotsijaist on vallalised. Naiskuulutajail on selle kohta andmeid enam. Neist perekonnaseis avaldub 341 isikul (56,6%). Vallalisi naisi on 317 (52,6%). Nende seas on „neiusid“ 205, „tütarlapsi“ 72, „preiliseid“ 38 ja „tüdrukuid“ 2. Ülejäänud pool naiskuulutajaist vaikib oma suhteist meessooga. Kas nad kõik on abielus? Pole alust seda arvata. Otseselt nimetab end abielunaiseks ainult üks isik. „Prouasid“ ja „leski“ on 24.

5. Haridus.

Oma haridust mainivad tööjõu-pakkujad üpris harva.

Meeskuulutajaist on keskharidusega 6, kutsekoolis olnud 9, ülikoolis 3; kokku mainib oma haridust ainult 18 meesisikut (4,5%). Miks nii vähe? Võib-olla sõltub see soovitatavate tööalade iselaadist. Kui seda vaadelda, näeme, et need tööalad ei eelda sundvajaliselt enam kui algkooliharidust, ja need kutsed komplekteeruvadki algkooliharidusega isikuist. Kuulutajad enamikus on arvatavasti sama haridusega. Kuna seaduse järgi algkoolis on kõik kodanikud käinud, pole mõtet seda nime-tada eraldi.

Naiskuulutajaist mainib oma haridust samuti väga väike osa, nimelt 54 (8,9%; keskkool 28, kutsekool 20, ülikool 6). Epiteedi „haritud“ lisandab endale 31 naist. Kokku koos nendega (kui viimastel arvata üle algkooli küündivat haridust) ületab algkooli 85 isikut (14,0%).

Tööpakkujad nõuavad tööjõult üldharidust vähe. See seletub osalt asjaoluga, et kuulutusi nõutakse jõude peamiselt lihttööle või käsitööle, kus ei peeta haridust tähtsaks.

6. Praegune kutse.

Seda mainib meestest 150 (37,7%). Kui vaadata ülejäänud enamiku kuulutusi, nähtub, et neil seda arvatavasti veel pole, sest nende poolt soovitatav tegevus on kas lihttöö (ei vaja väljaõpet või on õpitav töötades).

Kohaotsijate seas, kes oma kutset nimetanud, on enim järgmisil aladel tegelejaid:

1) autojuhte	34 (22,7%)
2) maalreid	15 (10,0%)
3) puuseppi	12 (8,0%)
4) rätsepaid	6 (4,0%)
5) aednikke	6 (4,0%)
6) pagareid	5 (3,3%)
7) ärireisijaid	5 (3,3%)
	<hr/>
	83 (55,3%)

Üldse on mainitud 54 eri kutset. Seda arvu tuleb väheseks pidada, kui arvestada kutsete suurt arvu. Eestiski (meil pole veel olnud erilist kutseloendust) nende hulk ulatub kahtlemata tuhandeisse. (Ameerikas ühel hilisemal kutseloendusel märgiti 17.000 kutset.)

Ülejäänud meesjõud on arvatavasti õige vähesse kvalifikatsiooniga, muidu mainiksid seda kui üht šanssi. Kvalifitseerimatust oletama lükab kaudselt ka asjaolu, et 116 isikut (26,5%) on nõus ükskõik mis alale asuma. Seda tehakse muidugi äärmise häda sunnil. Need võivad olla ka isikud, kelle kutsevalik pole veel toimunud kindlamalt, seega noored, igatahes elualgajad.

Naistest mainib praegust kutset 151 isikut (25,0%). Mainitud kutseid on arvult 31. Nende seas on selge kuhjumus majateenija kutsele 42 isikut (27,1%). Sagedusjärjekorra pilt on järgmine:

1) majateenijaid	42 (27,8%)
2) õmblejaid	17 (11,2%)
3) perenaisi	11 (7,3%)
4) lokkijaid	8 (5,3%)
5) juukselõikajaid	8 (5,3%)
	<hr/>
	86 (56,9%)

7. Soovitav tegevusala.

Meeste poolt sooviti 72 tegevusala 438 juhul. Toome 5 enim soovitatavat:

1) mingisugust teenistust	116 (26,5%)
2) tööstustööliseks	54 (12,3%)
3) kojameheks	46 (10,5%)
4) lattu	43 (9,8%)
5) kontoriteenistusse	17 (3,9%)
	<hr/>
	276 (63,0%)

Kuidas on soovitavad tegevusalad tasakaalus pakutavate tegevusaladega?

Mehi nõutakse 397 juhul (— 41) 153 eri alale (+ 81). Silmapaistvalt on pakutavad alad suuremal määral diferentseeritud kui soovitavad. Nähtub, et vajatakse õige kitsaid spetsialiste. Seda peavad noored kutse-väljaõppimisel silmas pidama.

Kui kõrvutada enim pakutavad ja enim soovitavad tegevusalad, näeme täielikku ebakokkukõla. Nõutakse enim:

1) talusulaseid	55 (13,8%)
2) rätsepaid	24 (6,0%)
3) tislereid	21 (5,3%)
4) kingseppi	18 (4,5%)
5) autojuhte	11 (2,8%)
	<hr/>
	129 (32,4%)

Naiskuulutajate soovides avaldub väga tugev kuhjumus, mis nähtub järgnevast pildist:

1) majateenistusse	366 (39,4%)
2) restorani, võõrastem. jm.	147 (15,8%)
3) ükskõik kuhu	129 (13,9%)
4) äri ja kontoriteenistusse	111 (12,0%)
5) käitistöole (tööstusse) . . .	82 (8,8%)
6) käsitööle	64 (7,0%)
7) pesemine, triikimine	20 (2,1%)
8) muud	9 (1,0%)
	<hr/>
	928 (100%)

Mis aladele nõutakse ajalehekuulutusi naisjõude?

Nõutakse üldse 81 alale 527 juhul. Viiele enim pakutavale alale on tööpakkumisi järgmiselt:

1) majateenijaid	118 (22,4%)
2) taluteenijaid	82 (15,6%)
3) lapsehoidjaid	35 (6,6%)
4) kudujaid	32 (6,0%)
5) kõõgiteenijaid	18 (3,4%)
	<hr/>
	285 (54,0%)

Seega pool kõigist tööpakkumisist on koondunud neile viiele alale.

Võrreldes soovitavaid alasid pakutavatega, näeme, et ainult esipunktis (majateenijajaks) on enamvähem tasakaal. Samal ajal, kui taluteenijaid tahetakse ohtrasti, pole peaaegu ainustki soovijat sellele alale.

8. Oskused ja vilumus.

Meestest annab vilumuse ja varema teenistuse kohta teateid 53 (13,3%). Soovitusi mainivad 26 ja tunnistusi 26. Naiskuulutajaist mainib varemata teenistust ja vilumust 204 (33,8%). Soovitusi on 32 ja tunnistusi 15 naisjõul.

Tööpakkumiste kuulutuses nõutakse vilumust meestelt 79 juhul, mis on ainult 19,9%. See madal määr seletub osalt sellega, et soovitakse peamiselt abisid, käealuseid, õpipoisse-algajaid, seega odavamata tööjõudu.

Samuti vähe nõutakse vilumust naisjõududelt, nimelt 87 juhul (16,5%). See oleneb samuti pakutava töö lihtsusest.

Kuna tööotsimiskuulutus on teataval viisil sööst, hüie tundmatusse, leiavad mõned kasuliku olevat mainida oma mitmekesiseid oskusi. Mehed mainivad seda vähe. Põhjuseks on nähtavasti: märgitakse praegune kutse, soovitakse teatavat kindlat kutset jm., nii et oskus on juba eeldatav. Naisjõud näivad olevat hoopis vähema kvalifikatsiooniga, sageli hoopis selleta. Sellised tööotsijad on „nõus kõigeaga“, soovivad „ükskõiki kuhu“. Seepärast on neil oluline loetella oskusi. Naised mainivadki 34 eri oskust 219 juhul. Nende mainimise sagedusjärjekord annab siinantud pildi.

1) keetmine	70 (31,9%)
2) keeled	58 (26,5%)
3) pesupesemine	20 (9,1%)
4) raamatupidamine	16 (7,3%)
5) majapidamine	15 (6,9%)
6) õmblemine	12 (5,9%)
7) masinkiri	9 (4,1%)
8) juudi köögi tundmine	2 (0,9%)
9) talumajapidamine	2 (0,9%)
10) muud	1 (0,4%)

Kokku need 10 oskust moodustavad üldse oskuste nimetusjuhtude arvust 205 (94%).

9. Isiklikke üldisi vourusi.

Tööotsijad mainivad sageli oma positiivseid tahte- ja vaimuomadusi. Mehed mainivad 24 eri vourust 418 juhul ja naised 34 vourust 496 juhul.

Samuti seavad tööpakkujad üles teatavaid nõudeid sel alal, meeste kohta 17 vourust 78 juhul (19,6% nõudmistest) ja naiste kohta 152 juhul (28,5%).

Paistab selgesti silma, et tööotsijad mainivad vourusi palju sagedamini kui tööpakkujad.

Kõrvutame meestööjõu vourusi, mida pakutakse, nõutavate vourus-

tega. Pakutavad voorused kuhjuvad väga tugevasti. Nõutavad voorused kuhjuvad veidi vähem.

Pakkumine. 418 = 100%	Nõudmine. 78 = 100%
1) korralik 127 (30,4%)	1) karske 22 (28,2%)
2) karske 124 (29,7%)	2) korralik 19 (24,3%)
3) aus 43 (10,3%)	3) tubli 13 (16,7%)
4) töökas 39 (9,3%)	4) töökas 7 (8,9%)
5) energiline 32 (7,6%)	5) energiline 4 (5,1%)
6) intelligentne 14 (3,3%)	6) aktiivne 1 (1,3%)
7) ustav 7 (1,7%)	7) ustav 1 (1,3%)
8) mittedisainitud 7 (1,7%)	8) intelligentne 1 (1,3%)
9) tubli 5 (1,2%)	9) lihtne 1 (1,3%)
10) viisakas, edasi- püüdja, vaikne, vähendatud, hea esinemisega 2 (0,5%)	10) viisakas jne. 1 (1,3%)
400 (95,7%)	70 (89,7%)

Pakutavad ja nõutavad voorused üldjoonis kattuvad. Esikohal on korralikkus, karskus ja töökus. Pakkumises näeme ausust 3. kohal, nõudmises allpool 4-dat.

Oma kehalisest eeldusist (tugevus, 16 juhul jt.) on töödotsivad mehed juttu teinud ainult 22 juhul; vähe mainivad seda ka tööpakkujad.

Naistööjõu pakutavate ja nõutavate vooruste pilt on järgmine:

Pakkumine. 496 = 100%	Nõudmine. 152 = 100%
1) korralik 163 (32,8%)	1) korralik 45 (29,6%)
2) aus 103 (20,8%)	2) hoolas, töökas 20 (13,5%)
3) hoolas ja töökas 73 (14,7%)	3) lapsearmastaja 20 (13,1%)
4) energiline 29 (5,8%)	4) puhtusearmastaja 18 (11,8%)
5) intelligentne 17 (3,4%)	5) aus 18 (11,8%)
6) lapsearmastaja 16 (3,2%)	6) tubli 14 (9,2%)
7) tänumeelne 12 (2,4%)	7) energiline 4 (2,6%)
8) sümpaatne 10 (2,0%)	8) viisakas 3 (2,0%)
9) ustav 10 (2,0%)	9) ustav 2 (1,3%)
10) usklik 8 (1,6%)	10) intelligentne 2 (1,3%)
441 (88,9%)	147 (96,5%)

Pakutavatel voorustel on seega tugev kuhjumus, nii võib õigusega öelda, et leiame tüüpilist pilti, suurt ühetaolisust. Sama tüüpilisus on nõutavil voorusil.

Soovahesid pakutavais voorusis jälgides näeme, et mõlemal sool on esimese kümne enim mainitud vooruse seas ühised: korralik (1.), aus (3. ja 2.), töökas (4. ja 3.), energiline (5. ja 4.), intelligentne (6. ja 5.) ja ustav (7. ja 9.).

Ainult meeste poolt mainitakse: karske (ka lnaine), mitteduitsetaja, edasipüüdja, vähenõudlik, laitmatu, hea esinemisega, mitmekülgne, organiseerimisvõimeline, äriliste kalduvustega, karistamata, suurte tutvustega, puhta minevikuga.

Ainult naised märgivad: lapsearmastus, tänulikkus, puhtus ja puhusearmastus, kodusus, musikaalsus, praktilikkus, kohusetruudus, tõsidus, osavus, andekus, kannatlikkus, usaldusväärsus, täpsus, maitsekus, kunstiliste kalduvustega.

Neis rühmis kajastub tõepoolest mees- ja naispsüühe vahesid.

Jälgime soovahesid nõutavais voorusis. Mõlemalt soolt nõutakse eesjoones korralikkust ja töökust, muude omaduste nõudmine ei kuhju.

Ainult meestelt on nõutav: elavus, algatusvõime, mitteduitsetamine; ainult naisilt — lapsearmastus, puhusearmastus, usklikkus, healoomulisus, soliidus.

Kuna voorusi nõudeis mainitakse vähe, ei võimaldu neist vaadeldava ainesehulga juures (1000 kuulutust) veel järeldusi.

10. Muid andmeid.

Oma päritolu märgivad tööotsijad harva. Seda teeb umbes viiendik mehi (21,6% ehk 86) ja umbes neljandik naisi (23,4% ehk 141), kes on väljastpoolt Tallinnat. Naisjõudude seas on saarlasi (28) ja hiidlasi (22), kes sügisel tulnud tööd otsima „suurele maale“.

Väga harva märgitakse rahvust (1000 juhust ainult 15 korral, s. o. 1,5% — 3 mehe ja 12 naise poolt).

Töötingimustest kõneldakse vähe, neid mainivad peamiselt nais-tööotsijad (69 juhul ehk 11,4%). Üks neiu soovib majja, „kus võiks teenida nagu kodus“, teine rõhutab, et tingimused oleksid ausad, kolmas ei soovi poissmeeste juurde sattuda jne. Tasust tehakse juttu väga harva, peasi — kui aga üldse tööd saaks!

Ka tööpakkujad mainivad tingimusi ja tasu üpris harva. Naisjõule pakutakse kuupalka 5—25 krooni (ülalpidamisega või ilma).

11. Kokkuvõtteid.

Milline on tööotsija tüüp? Sagedaim oleks järgmine kokkuvõtete alusel.

Noor mees (alla 30 e. a.), vallaline, algkooli haridusega, lihttööline, varem teinud juhuslikku tööd, soovib mingisugust teenistust, on korralik, karske, aus, töökas ja energiline.

Noor neiu, algkooli haridusega, oskab keeta ja keeli, varem pole teeninud, kindel elukutse puudub, soovib majateenijaks, on nõus ka muuga, iseloomult korralik, aus, hoolas ning töökas ja energiline. Mingeid tingimusi ei maini.

Tööotsimiskuuulutuste toon on alandlik. Meestel kõlab enam elujulguse toone kui naistel, kel sageli kuulutusel leidub epiteete „palub pisarsilmil“, „viimne lootus“, „nõus kõigega“ jms. Eriti naisjõudude kuulutuste taga võib aimata sügavat töötaolu traagikat.

Meie, pedagoogide, ülesandeid on kahtlemata ka noorte töösse-aitamine. Muidugi kool üksi on siin jõuetu. Kool vajab hästi väljaehitatud kutsenõuande ja kutsele-juhtimise (tööandmise) organisatsiooni. Kuidas iga noor jõud juhtida talle enam sobivale kohale, kuidas iga uut jõudu otstarbekamalt rakendada meie riigi teenistusse — see on lähema tuleviku peaülesandeid sotsiaalpoliitika alal, millesse kuulub ka kooli tegevus.

Noori tuleb juhtida õigele kutsevalikule ja õigele väljaõppele.

Edtsi tuleb noorile õpetada tööotsimise tehnikat. Kuhu pöörduda, kuidas teatmeid koguda, kuidas koostada tööotsimise kuulutusi ja palvekirju, kuidas esineda isiklikult jne., — need noore elualgaja põlevamad küsimused peavad hoolikat käsitlust leidma koolis (kodanikuõpetuse tunnis). Seda on muidugi tehtud, ootaksime aga siin süvendust. Nii näiteks pole selle kohta meie pedagoogilises kirjanduses veel õieti midagi leida. Eluliseks lähtumiseks oleks koolitunniski lähtumine ajalehe kuulutuskülilt. Siit hargneks edasi probleeme kubinal. Töö ja sugu, töö ja vanus, üld- ja kutseharidus, soovitavad kutsealad, tööpakkumiste suhted üksikuil kutsealul, oskus ja vilumus, kutsealal nõutavad eetilised ja tahtelis-tundmuselised omadused, töötingimused jne. — terve sülem probleeme rullub noorte ees lahti ajalehest, mis on tööturu baromeetriks ning osalt peeglikski.

Noorte töölepaigutamise huvides ootame vastavalt asutusilt palju. Ootame uurimusi näiteks meie tööturu kohta. Võib-olla võtaks konjunktuur-instituut selle ülesande endale? Kevade lähenedes kerkib jälle aktuaalseks probleem — kuhu juhtida kooli lõpetajaid.

ARVO VARTIA

Soome haridusnõunik

Esteetilise võimlemise alustest

Võimlemise üldised sihid võime lühidalt väljendada nelja sümboolse sõnaga: tervis, tarm, rõõm ja ilu. Need sihid kuuluvad lähedalt kokku, moodustavad terviku, millest ühtki ei

või jätta ära. Kuid võimlemises võidakse rõhutada eri kohti neist sihtidest; tervisvõimlemises kehalist seisukorda ja töövõimet, tarmuvõimlemises vaimseid võimeid ja tugevat iseloomu, kosutusvõimlemises rõõmsat meelt ja rühmavõimlemises taotella ilusaid kujusid ja liigutusi.

Kui peame silmas koolivõimlemist, tuleb selles, eriti praegustes oludes, rõhutada tervisvõimlemist. Kuid ka koolivõimlemises ei võida jätta teisi sihte hoopis kõrvale. Koolivõimlemises on tervis kõige vanem ja autoriteetsem õestest, kuid temale järgnevad vahenditult ja samasse perre kuuluvaina vanuse ja tähtsuse järjekorras tarm, rõõm ja ilu.

Milline on kõige noorema õe, ilu tähtsus ja koht selles ühises õeste-sarjas?

Oma vanima õega, tervisega, on ilul kõige lähedasem suhe; nad kasvavad ja kosuvad koos, nad on rahul teineteise seltsiga ja üht ei või mõelda ilma teisegi läheduseta ja abita.

Tervisvõimlemise mõte on arendada keha terveks ja jõuliseks, liikumis- ja töövõimeliseks. Sama teed mööda käib ka keha arenemine ilusaks. „Füsioloogia on esteetika“, ütleb Schopenhauer. Tervishoidu ei või lahutada iluhoiust. „Iga patt tervise vastu on ka patt ilu vastu.“ Ülimal määral terve inimene, korralikult ja jõuliselt tegutsevate elunditega täidab ka esteetilised nõudmised; füsioloogilises suhtes ideaalne keha on ka esteetilises suhtes ideaalne. Kirjanik Xenophon väljendas omal ajal sama mõtte väites, et spartalased olid kreeklasist kõige tervemad ja jõulisemad ja et spartalaste hulgas olid ka Kreeka kõige ilusamad mehed ja naised.

Ainult oma tervise, liikumis- ja töövõime eest hoolitsev võimleja või sportlane on ühtlasi ka kunstnik, esteet, kuigi ta seda ehk ise ei teagi.

Tervishoid on ka iluhoid ja tervisvõimlemine on esteetiline võimlemine nii üldjoontes võttes kui ka peaaegu kõigis üksikasjus.

Tervisvõimlemise üheks aluseks on saada lihased tugevaiks ja teguvõimsaiks. Seda võidakse saavutada musklite treenerimise abil. Ainult treenerimise abil — teist abinõu ei ole — võime saada oma musklid harmooniliseks ja ilusaiks.

Tervisvõimlemise aluseks on saada liikmed liikuvaiks ja nõtkeiks. Keha ja liikmete harjutamine nõtkeiks toob tervist, kuid veel enam ilu. Nõtkus pole ainuke tervise eeldus — võib ju ka

kange ja kohmakas inimene olla terve — kuid nõtkus on sulavate ja ilusate liigutuste vältimatu eeldus. Tervisvõimlemine on selles suhtes eriliselt esteetilise võimlemise teenistuses.

Tervisvõimlemise abil püütakse saavutada head rühti. Ja seda täie põhjusega. Sest on ju rüht esmaklassiline tervislik tegur. Eriti on põhjust rõhutada rühikuse tähtsust kopsutuberkuloosi vastu võideldes. Rüht on aga veelgi suurema tähtsusega esteetiline tegur. See on kehalise ilu ja aadlikkuse lähtekoht.

Tervisvõimlemises on tähtis, et iga võimlejat harjutatakse tema jõu kohaselt. Harjutused ja ülesanded tuleb kohandada näiteks eri ealiste kohaselt, hoiduda liiga ägedatest, kahjulikkudest ja teiselt poolt liiga kergetest liigutustest — ka viimased ei ole otstarbekad liiga vähese mõju ja liiga vähese huvitavuse tõttu. Ainult jõukohased harjutused, kus võimleja saab pingutust just nii palju kui vajalik ja milles valitseb otstarbekohane tasakaal jõu ja pingutuse vahel, on mõjuvad ja huvitavad. — Samasugune jõukohane harjutamine on möödapääsematu ka esteetilises võimlemises. Kõrvalekaldumine õigelt teelt viib siin veel kergemini eksiteele. Plastilisele võimlemisele on igasugune liialdus ja äärmiste abinõude tarvitamine võõras, nagu see on olnud võõras tõelisele kreeka kunstile. Liiga suuri pingutusi, äärmiselt suurt jõudu nõudvad harjutused on ikka ja alati inetud.

Tervisvõimlemise üheks sihiks on arendada keha harmooniliseks nõnda, et keha eri osad, näiteks keha ülemised jäsemed alumistega võrreldes, kopsud südamega võrreldes arenevad tugevaks ja vastupidavaks. Tervisvõimleja teab, et keha harmooniline arenemine tähendab keha tervislikku arenemist. Ainult kett, mille kõik rõngad on ühetugevused, on vastupidav, ja kogu kett on vilets, kui selles ka üksainus rõngas on nõrk. Eriti suurt rõhku paneb tervisvõimleja keha ja selle elundite arendamisele. Ta tahab kõigeesmaslt saada enesele painduva ja elastse selgroo, tugeva rinnakorvi, vastupidava südame ja teguvõimelised kopsud. — Keha harmooniline arendamine on ka esteetilise võimlemise tähtis siht. Ja niisugune harmooniline arenemine on ilu tingimuseks nii keha vorme kui ka liigutusi silmas pidades. Keha, milles puudub harmoonilisus, keha osade vaheline õige proportsioon, ei või olla ilus niisugusena, see ei või ka mitte liikuda meeldival, kergelt ja otstarbekohaselt. Ja nagu tervisvõimleja, asetab ka esmajoones esteetilisi nõudeid taotlev võimleja või sportlane pearõhu keha,

selgroo ja rinnakorvi arendamisele, teades, et tugev ja paindub keha on kogu plastilise liikumise põhi ja alus.

Viimaste aegade põhjamaade võimlemise arengus on märgata tendentsi rütmilisse liikumisse, suundamist asendvõimlemisest taktivõimlemisse. Tervisvõimlemise seisukohalt vaadatuna on see olnud otstarbekohane. Annab ju rütmiline võimlemine palju rohkem liikumist ja on ju selle abil palju suurem võimalus rahuldada võimlejate, eriti kasvueas olevate poiste ja tüdrukute liikumistarvet, — ülesanne, mis on alati tervisvõimlemises kõige tähtsam. — Rütmilise suuna esikohale tõus võimlemise arengus on veel selgemini andnud mõista esteetiliste väärtuste esikohale tõusmist. Rütmilises võimlemises on võimlemine just esteetilisest mõttes saanud suuri võite, on lähenenud loomulikule liikumisele, luulele ja muusikale ja rohkem kui varem võimaldanud esteetilise liikumise juures arvestada tähtsa jõu säästliku tarvitamise seadust. Tundub, nagu oleks egiptuse skulptuuri kangistunuist ja šabloonilisest vormest astunud vabasse ja elavasse kreeka raidkunsti. Ka siin kohal tervis- ja esteetiline võimlemine astuvad ilusasti kõrvuti.

Tervisvõimlemise tähtsaim ülesanne on, nagu juba eespool tähendasime, võimlejate liikumistarbe rahuldamine. Kehaliste harjutuste abil tuleb esmajoones saada võimlejate ainevahetus vilkaks. See on tarviline eriti koolides, kus rahulikku vaimset tööd tehes ainevahetuse aeglustumine on algpõhjuseks paljudele terviseriketetele. See pole võimalik teisiti, kui küllaldaselt toonitades õpilasile liikumise tähtsust üldiselt ja eriti seda liikumist, mida võib saada võimlemistundidel. Õpilased peavad igal võimlemistunnil higistama. Higistamine on tervisvõimlemistunni kõige selgemaid ja kindlamaid mõõdupuid. Ja iga võimlemisharjutuse väärtuse määrab peamiselt see, kui palju see on võimeline edendamada niisugust ainetevahetust.

Tervisvõimlemine peab siis andma võimlejale tõelist kehalist tööd, küllalt tugevat kehalist läbitöötamist.

Kuid samasugune tõeline töö ja tugev kehaline läbitöötamine on vajaline ka esteetilisest võimlemisest. „Kui plastika aluseks pole arenenud ja täiesti vilunud keha, on see valeplastika, ebaõige, milles on midagi pinnapealset ja lapitut. Niisugust plastikat õpetades, olgu õpilased siis alaealised või täiskasvanud, antakse leiva asemel kivi,“ ütleb K. A. Knudsen. Ainult põhjalikult läbitöötatud keha võib olla ilus ja ainult täiesti läbitöötatud keha on võimeline

sooritama liigutusi vabalt, painduvalt ja kergelt. Tee plastilise tantsu tipule ja püsimine seal nõuab tugevat igapäevast võimlemist. Kui lihastevõrk võimlemise puudumise tõttu on jäänud nõrgaks, puuduvad tõelise kehalise ilu ja plastilise liikumise põhieeldused.

Esteetiline võimlemine ei ole siis ainult mõnede teatud „ilusate“ või „plastiliste“ liigutuste harjutamine ja õppimine. Nii talitatakse vahest võimlemisesitusis, kus ilma põhjalikkude kehaliste harjutuste, väikeste ja vähenõudlikkude liigutustega, tugevat kooskõla ja täpset takti silmas pidades, sobivate rühmituste ja muu abil püütakse mõjuda vaatlejasse. Niisugused liigutused võivad sageli paista kenad ja vabad, aga tõeliselt on see valeplastika, millel puudub jõud ja julgus ja mis võib petta ainult vaatlejat, kel puudub arvustusvõime, kes ei näe pealmisest koorest sügavamale.

Tugevale ainevahetusele viiv kehaline harjutus on siis nii tervis- kui ka esteetilise võimlemise põhi ja alus.

Tervise kõrval tuleb võimlemises taotella ka tarmu, vaimset jõudu, tahte ja iseloomu tugevust ja vastupidavust. Niisugune tarmuvõimlemine sisaldub kahtlemata ka koolivõimlemises, seda suurema põhjusega, et mäng, sport ja võimlemine selles suhtes on sageli kõige parem, mis kool võib pakkuda. On ju üldiselt tuntud, et anglosaksid hangivad just mängu- ja spordiväljadel endale selle mõtteselguse, rahulikkuse, tahtejõu, tugeva iseloomu ja sitkuse, mille abil nad nii suure eduga ja võidukalt töötavad maailmas.

Tarmuvõimlemine on ühtlasi ka esteetiline võimlemine. „Kehas iseendas pole aadlikkust.“ Selle inimese keha, kelle süda on tühi, pole kunagi ilus. Terves kehas terve vaim. Tasakaal keha ja vaimse jõu vahel on esteetilisest võimlemisest sama tähtsus ja taoteldav siht, kui üksipuhas millises võimlemises tahes. — Nagu tervis ja ilu, samuti ka tarm ja ilu käivad käsikäes ja toetavad üksteist.

Võimlemise kolmas ülesanne on anda võimlejaile ja õpilasile rõõmu ja kosutust. See on eriti tähtis kooliealisele kas-

vavale noorsoole. Lutheri arvates on lust ja rõõm kasvavale lapsele sama vajalik kui söök ja jook.

Rõõmul, nagu kõigil positiivsetel ja lootusrikkastel tunnetel üldse, on eriti märgatav mõju tervisele. Oleneb ju inimese tervislik seisukord väga palju tema mõtetest ja meeleoludest. Ja rõõmul on oma kasvatuslik tähtsus. Seepärast peavad võimlemise ja spordi harjutused, kõnelemata mängudest, levitama rohkesti rõõmubatsille, andma ruumi reipale rõõmule ja naerule. Selleta ei vasta harjutused oma otstarbele ka mitte ainult kehalist kasvatust silmas pidades.

Age rõõmul on ka esteetiliselt esmaklassiline tähtsus. Rõõm ja rõõmsa meelega tehtud liigutused hõõveldavad meist kanguse ja šablooni. Rõõmsana kohmakaski inimene toob esile kõige oma võlvuse ja kenaduse. Kreeklased ei pea asjatult Euphrosynet (s. o. rõõmumeelt) kõige vanemaks võlutariks. Professor Hirn rõhutab veelgi enam rõõmsa meele tähtsust. Tema arvates tuleks Euphrosynet pidada kõikide võlutaride emaks.

Kasvatus tervisele, ja rõõmule on nõnda ühtlasi ka kasvatus ilule. Tervist, tarmu ja rõõmu pakkuv võimlemine on ühtlasi esteetiline võimlemine.

Võidakse küsida: kas esteetisel võimlemisel polegi iseseisvat seisukohta ja ülesannet tervis-, tarmu- ja kosutusvõimlemise kõrval?

Kahtlemata on. Ja üks esteetiline nõue, mis peab sisalduma ka kooli sportlikus kasvatuses, on, et Spencer'i suure ja praktilise seaduse kohaselt õpetatakse võimlejaid sooritama võimlemis-, spordi- ja mänguharjutused jõudu kokku hoides.

Tundub ehk nii, nagu oleks jõu säästliku tarvitamise toonitamine vastuolus jõulise liikumisvõimlemisega, mida oleme pidanud põhjalikuks. Siin pole siiski midagi vastuolu — tuleb ainult mõista jõu säästmist õieti.

Jõu säästmist ei tule käsitada nii, et võimlemise, spordi ja mängude juures peaks ainuüksi sooritama kergeid harjutusi, väikesi ja vähenõudlikke liigutusi. See oleks täiesti sama kui hoiduksime kirjanduses kõrvalekalduvaist kirjeldusist või oleksime muusika alal rahul ainult pianissimo-esitustega. Ka esteetilises võimlemises tuleb püüda jõulikkusele, sest nagu Goethe ütleb: „Ainult jõulikkusest sädeleb ilu.“ Kuid liigutusi, kas jõulisi liigu-

tusi tehes tuleb püüda tarvitada jõudu ainult nii palju, kui iga liigutuse tarvis just on vajalik, mitte põrmugi enam ega ka vähem. Seda taotleb Spencer'i plastilise liikumise seadus. Jõu säästmine pole siis vastuolus liikumisvõimlemisega. Hoopis vastupidi — see sulab sellega ühte, täiendab, õilistab ja muudab selle suursugusemaks.

Ka esteetilises võimlemises õpitakse jõu säästmist usina harjutuse kaudu, õpitakse toime tulema liigutustega kõige praktiliselt ja kokkuhoidlikumalt. — On kindel, et jõu otstarbekohane säästmine juhib automaatselt vabasse ja kergesse liikumisse, nii spordi- ja mänguväljadel, kui ka väljaspool neid, igapäevases elus ja et õige jõu säästmine kooli sportlikus kasvatuses on ühtlasi ka kõige parem käitumisoskuse õpetamine.

A. REMMEL

Mõningaid küsimusi meie käsitöö ilme ja suuna kujundamisel

Käsitöö kunstiline ilme on see, mis määrab suurelt osalt ta saatus: võidab see käsitöö, mille produktsioon tehnilise küpsuse kõrval näitab kõige omapärasemat ning kunstipärasemat ilmet.

Käsitöö kunstilise ilme taotlusis meil tuleb lähtuda kõigepealt tänapäeva elunõudeist ning mentaliteedist: õige on vaid see käsitöö, mis orgaaniliselt välja kasvab elu praktilisest ning vaimsetest vajadusist. See on ainuke kindel alusmüür käsitöö kultuurile. Tahta rajada tänapäeva käsitöö kultuuri museumi-kunsti kopeerimisele, tähendab tegelda kodukäijate väljakutsumisega. Surnuid ei saa välja kutsuda, küll aga saab luua, tuginedes eelkäijate saavutistele. Kogu kultuurloomingu ongi rajatud sellele pidevusele.

Pühendan siin mõned read nendele nähetele, mis on tänapäeva käsitöö kunstilise ilme kandjaiks.

* *

*

Igal ajajärgul rööbiti tarbekunsti loomingu kujuneb ka tarbekunsti eetika. Ta tekib ühest küljest kui loomingu produktide analüüsist saadud kokkuvõte, teisest küljest ta avaldatakse selle ala teoree-

tikute usutunnistuseks. Ühel kui teisel puhul aga esteetika saab tarbe-loomingu pideva arengujoone kandjaks ja suunanäitajaks. Seepärast temas kajastuvad oma aja loomingu tendentsid.

Tänapäeva tarbekunsti esteetika kujunemist tuleb suurelt osalt siduda modernse stiili kujunemisega. See stiil tekkis 19. sajandi lõpul kui protest varem valitsenud eklektismi vastu: oli vajadus jälle kord luua stiil, mis oleks aja vaimu ning tahte avalduseks; ühtlasi ta juhtis käsitöö igivanade tõdede juurde otstarbekohasuse, töö ja materjali soliidsuse ning ilu alal. Puhtkunstilisele elemendile ta vaatab kui plussile, mis ulatub üle otstarbekohasuse. See põhjaneva tähtsusega printsiip on leidnud korduvat toonitamist. Nõnda kirjutab E. Meumann omas esteetika süsteemis: „Kasutatud kunstis peab kunstivorm tunduma otstarbevormi täiendusena, selle edasiarendusena, mis annab rohkem kui paljas otstarve nõuakski“. Sama kohta väljendab K. Lange: „Ilul ei ole midagi tegemist otstarbekohasusega“, „iluks me nimetame midagi, mis ulatub üle otstarbekohasuse“.

Siin mainitud põhimõtte (ilusa, kui plussi käsitamise) ümber on koondunudki tarbekunsti esteetikas peamine võistlus. Terava kriitika alla teda on võtnud need, kes lähtuvad moodsest tehnikast ja selle loomismeetodist.

Tehnika, tungides sügavale tänapäeva ellu, paneb kõikjal maksma selle loomismeetodi, mida ta kasutab masinate loomisel, s. o. lähtudes ülesandest (funktsioonist) ta kujundab vormid täpsete loogiliste kaalutluste ja matemaatiliste arvestuste najal; rakendades tööle parimad masinad, ta saavutab töös suurimat tehnilist täpsust. Varstigi areneb ka uus esteetika, mida tunneme funktsionalismi, „uue asjalikkuse“, konstruktiivismi jne. all.

Funktsionalistliku esteetika järgi tarbeeseme ilu on tema otstarbekohasuses ja tehnilises täpsuses. Selle esteetika silmapaistvamate esindajatena tuleb mainida Le Corbusier, Br. Taut jt.

Paistab, nagu oleksid need kaks esteetilist usutunnistust peaaegu diameetriliselt vastandid. Ometi tegelik elu tasandab liigsed äärmused ja leiab mõõduka kesktee. Tõesti, meie aja tarbe loomingut analüüsisid, näeme kuidas täiuslikus otstarbekohasuses avalduv ilu rahulikult elab kõrvuti puht-dekoratiivsete lisanditega. Me lihtsalt oleme laiendanud oma ilu mõistet tarbekunstis, nautides seda ilu, mis avaldub otstarbekohasuses ja ka seda, mis teatud plussina ulatub üle otstarbekohasuse. Ilusat luues me valime vahendeid: puhtpraktilistes tarbeesemetes meie lepime otstarbekohasuse iluga, nendes esemetes aga, mis loodud kaunistamiseks, taotleme ilu kõigi dekoratiivkunsti vahenditega.

Modernistliku esteetika vaade ilule kui plussile, soodustas tarbekunsts-

tis eriti ornamentaalse külje arenemist, sest et loomise vabadus ning võimalused siin, on suuremad. Sellele ornamenteeritud tarbekunstile vastandiks on funktsionalistlikule esteetikale rajanev „vorm ilma ornamentita“, kus ilu saavutatakse konstruktiivsete osade kunstipärase käsituse kaudu. See viimane stiilinähe on saanud valitsevaks moodsates ehitistes, ruumides, mööbleis, keraamikas, elektriarmatuuri-des jne.

* *
*

Ornamenteeritud vormidest tänapäeva tarbekunst seisab raske ja tänini rahuldavalt lahendamata probleemi ees: kuidas jõuda meie ajale iseloomuliku ornamentistiilini? Siin kogu meie sajandi kolm aastakümnet on olnud üks suur otsimiste ja eksimiste rida. Paljud otsingud on jätnud küllalt tugevaid jälgi ja on ka huvitavad oma saatuse poolest. Nende otsingute juures peatume siin lühidalt.

Uue stiili otsinguis on pöördutud kõigepealt klassikalistele traditsioonidele rajatud ajalooliste stiilide poole, neid edasiarendades tänapäeva vajaduste kohaselt. See suund on näiteks mööblikunstis leidnud endale kindlat aluspõhja. Kõige vähem on teda küll vist tänapäeval leida tekstiilalal: neid ajaloolisi ornamendivorme on liiga kaua kultiveeritud, kusjuures iga aeg neid muutis „oma näo järgi“; nad on seetõttu muutunud liig kunstlikuteks ning mahlatuiks — nad on nagu vanad taimed, mis muutunud raagusteks. Tekstiilala vajas uusi vorme.

Modernse stiili pioneerid omas enamikus ei rahuldunud ajalooliste stiilide edasiarendamisega, vaid nõudsid täitsa uusi vorme. Pöörduti siis looduse poole, mille vorme stiliseeriti suuremal või vähemal määral. Kuna ei tunnustatud ühtki traditsiooni, siis loomulikult põhimõtteks kujunes: võimalikult suur originaalsus. Originaalitsemisega ei saa aga luua ühtki stiili; pealegi, ka looduse hea stiliseerimine nõuab oskust ning kunstivõimet, rohkem kui seda leida tavaliselt. Tagajärjeks oligi, et see suund jooksis karile, andes palju maitsetut ning veidrat.

Üks osa modernse stiili juhtivaid jõude kaldus ornamendis abstraktsete joonte rütmide poole (näit. H. van de Velde), leides, et see „joonte dünaamika“ eriti vastab tänapäeva loomule. Kuid ka see oli õnnetu võte: varstigi tekkis mõtetu kurvide orgia, mis oli eriti võõras paljudele tekstiilala tehnikatele. Ning aja vaimu kandjaks ei suutnud see printsiip kuidagi olla.

Kõige produktiivsemaks osutus see tee, kuhu juhtis tarbekunsti 19. s. kaugelenägelik teoreetik G. Semper: ta juhtis ornamendi juurde, mis orgaaniliselt kasvab välja materjali ja tehnika loomusest. Tõesti, paremat teed ei saanud olla kunstile, mis otsis iseennast. G. Semper ise oli veel küll renessansi austaja, kuid varstigi leiti, et ainult primitiivses

rahvakunstis elab veel see loomulik side materjali, tehnika ning vormi vahel, mis on läinud kaotsi Euroopa rakenduskunsti loomingus.

Primitivistlik kalle tänapäeva ornamentikas avaldub kolmel erikujul. Ühte nähet võib märkida kui loomingut primitiivse rahvakunsti vaimus. See suund on andnud täitsa moodseid ornamente, millede siiras lihtsuses aga ometi on tunda primitiivse kunsti õppetunde. Seda suunda tuleb küll pidada üheks omapärasemaks nähteks tänapäeva stiililoomingus.

Primitivistliku kalde teiseks avaldusviisiks on mitmesuguste originaalsete rahvuslike kude käsitöötehnikate ning vormivara toomine tänapäeva käsitöösse (hedebo, hardanger, rootsi pilud jne.). Ka nende kasutamine toimub lähtudes tänapäeva maitsest ning vajadusist, kuigi tehnika ja vormi originaalsemaid jooni hoitakse alal kui väärtuslikumaid elemente. See suund toob tänapäeva käsitöösse paljugi huvitavat, ta arendab ühtlasi meie aja inimese maitset, õpetades mõistma materjali ja tehnika hingeelust kasvava ornamenti ilu. Kuid uueks, tänapäeva elust kasvanud stiiliks teda ei saa pidada.

Täitsa õigeteks tuleb muidugi pidada neid otsinguid, kus stiili kujundamist alatakse rahvuslike kude traditsioonide põhjaliku tundmaõppimisega ja edasiarendamisega. Milliseid võtteid ja teid siin kasutada — see on probleem omaette, ega saata käsitlusele käesoleva kirjutise piires.

Laias rahvusvahelises ulatuses on end rakenduskunstis läbi löönud tehnika ajastu iseloomulikumaid stiilinähteid. kubism-konstruktivism. See stiil ehitab omad kompositsioonid geomeetristest elementaarvormidest: ruutudest, ringidest, kuupidest, prismadest, koonustest, kuulikestest jne. Matemaatiline täpsus vormis ja kindel loogika vormide sidumises ning tasakaalustamises — see on siin ideaaliks. Kindlasti see kubistlik-konstruktivistlik ornament kõige enam sulab üheks tervikuks tänapäeva ruumikunsti ilmega.

Esitatud lühikesest ülevaatest selgub, et tänapäeva ornamenti stiili originaalsemateks näheteks on primitivismist ja kubismist lähtuv ornament: see stiil võib kõige suurema õigusega end nimetada meie aja lapseks. Ka seegi, et ta on rahvusvahelise ilmega, kannab meie aja pitsarit: elame ju kiire liikumise ja raadio aja-järgul.

Kuid stiiliprobleem ei ole seega ometi veel mitte lahendatud. — Iga rahvas tahab oma elu kujundada enda näo järgi — rahvusliku vaimus. Me tunneme selleks esialgu vaid üht teed: see on lähtumine omast rahvakunstist. Me võime seda rahvakunsti tuua ellu ta täies puutumatuses. Ta huvitab meid siis oma haruldusega, temal lasub mineviku oreool, ta tõstab meis rahvusliku ühtekuuluvuse tunnet — kuid tänapäeva stiili-

probleemi ta ei lahenda. Ikka seisab ees küsimus: kas leiame kord rahvusliku omapära väljendavat tänapäeva stiili?

* *

*

Ühtki stiili ei saa luua kunstlikult, vaid stiil tekib kui teatud mõtlemise ning tundmise ühtlus, kui endasse sulgumine ja enese sisemisest jõust loomine. Neid tingimusi täiel määral on meie ajal raske täita: liiga suur on differentseerumine rahva üksikute liikmete vahel ja liiga elav on läbikäimine välismaailmaga, mis ei lase küllalt endasse süveneda. Enda puuduseks peame eriti tunnistama, et seni oleme liiga laiali valgunud ning mõnigi kord sihitult kõige uue järele haaranud. Kuid iseseisva rahvana me oleme ka liiga noor rahvas, sisemine ühtlus ja endasse sulgumine tekib aga peamiselt küpses eas.

Meie käsitöö kunstilist ilmet on võimalik ka teadlikult juhtida, kasvatades rahva maitset teatud suunas. Selline kasvatamine on võimalik alg-, täiendus-, kesk- ja kutsekoolide, kursuste, näituste, ettekannete, ajakirjanduse jne. kaudu. Selles juhtimistöös suurima tähtsusega teguriks tuleb pidada traditsioonide kujundamist, sest head traditsioonid võimaldavad rahva loova jõu koondumist ning üheks suureks jõuks summeerumist, nad võimaldavad käsitöö taseme stabiliseerumist ning väldivad suurte eksisammude tegemist. Traditsioon ei olegi mõeldud neile, kelle looming ulatub üle keskmise taseme, vaid ta on kaitsetulbandeiks sellele keskmisele töökaadrile, mis on käsitöö kandvaks massiks.

Meie riigile loodi uus põhiseadus. Selle kaudu tahame panna alus meie rahva ja riigi elu pidevale arenemisele ja ilme kujunemisele. Ka käsitöö vajaks oma „rahvuskogu“, mis välja töötaks „põhiseaduse“ ja rajaks traditsioonid käsitöö ilme kujundamiseks.

KOOLIUUENDUSNURK

Jõulud, jõulud!

Näiteid teema käsitlesest üldõpetuse põhimõttel.

Üldõpetuse kasvatuslikust väärtusest ja meetodilistest alustest me siin ei kõnele, sest arvatavasti enamik õpetajaid juba tunnevad neid. Ka saab iga asjast huvitatud õpetaja värskendada oma meetodilis-didaktilisi teadmisi üldõpetuse alalt vastava kirjanduse abil*. Seepärast võime piirduda tegelike töönaidete esitamisega, millest lugeja ehk mõnda uutki leiab.

Üht aga tuleb kindlasti rõhutada: õppetöö aluseks 1. ja 2. õppeaastal peab saama üldõpetus, sest sellega võib parimini saavutada kooli kasvatuslikke ja õpetuslikke eesmärke.

Esitatud õpilastööde näited sisaldavad loomulikult ainult osa üldõpetuslikust tööst (kirjalikke harjutusi emakeele õpetusest, arvutusi, joonistusi), kuna suuline käsitlus (vaba õppejutt), laulmine, tööõpetus ja võimlemine ning mängud, samuti ka usuõpetus, jäävad töövihiikutest brošüüridest välja. Edaspidi ehk saame esitada ka vaba õppejutu näiteid jm.

Joh. Käis.

I

T. linna 12. algkooli 1. klass. Tööd on kirjutatud harilikes vihikuis, joonteta paberil. Järjekorranumbrid allpool tähendavad üksikuid lehekülgi töövihikuis. Kursiiviga on toodud tööde täpne sisu, kuid pinna-jaotus ei ole täpselt edasi antud. Kuupäevi vihus ei leidu.

1. *täna täna täna täna on REEDE, 1. DETSEMBER.*

ootan ootan ootan JÕULE. ddddddddddd

mida mida

2. *oodata oodata oodata on RASKE.*

Järgneb 6 „kompvekki“ läikpaberist järgmise kujuga:

3. Veel 4 „kompvekki“. Siis värvpliatsiga:

KÜMME KOMPVEKKI X

X X X X X X X X X X X X X X X X

10 10 10 10 10 10 10 10 10

* Uusi teid algõpetuses. II jagu, esimene osa, lk. 19—23, 235—256.

A. Oengo-Johanson. Üldõpetuse töökava maakoolidele.

G. Reial. Üldõpetus, klassisüsteem, aineõpetus. „Pedag. aastaraamat“ II, lk. 17—43.

Teel töökoolile II, lk. 88—103.

Teel töökoolile VI, lk. 135—158.

A. Raudkats. Kehaline kasvatus ja üldõpetus. „Kooliuuenduslane“ nr: 7 — 1936.

5. 10 10 10 10 10 10 10 10 10 10 10 10 10 10 10

Järgneb kolm kuuske läikpaberist.

6. Selle lehekülje sisu kujutab joonis. Ülemine osa — rebimistöõ.

7. ||||| ||||| *)

9 + 1 = 10

||||| |||||

8 + 2 = 10

||||| |||||

7 + 3 = 10

||||| |||||

6 + 4 = 10

8. ||||| |||||

5 + 5 = 10

||||| |||||

4 + 6 = 10

||||| |||||

3 + 7 = 10

||||| |||||

2 + 8 = 10

9. ||||| |||||

1 + 9 = 10

Värvpliatsiga: **KUUSK KLASSIS.**

Lihtpliatsiga: **TÄNA TÕI NADJA MEILE KUUSE. NÜÜD ON MEIL KUUSK KLASSIS. EHTISIME KUUSE, SÜÜTASIME KÜUNLAD JA LAULSIME „OH KUUSEPUU!“**

10. Ülal kuuse skemaatiline joonis värvpliatsiga.

||||| ||||| (***) 10 - 1 = 9

||||| ||||| 10 - 2 = 8

11. ||||| ||||| 10 - 3 = 7

||||| ||||| 10 - 4 = 6

||||| ||||| 10 - 5 = 5

||||| ||||| 10 - 6 = 4

12. ||| ||||| 10 - 7 = 3

|| ||||| 10 - 8 = 2

| ||||| 10 - 9 = 1

* Vahega eraldatud kriipsud on eri värviga.

** Allakriipsutused tähendavad originaalis läbikriipsutusi.

KUUSETURUL.*

NADJA LÄKS TÄDIGA KUUSETURULE MEIE KLASSILE
KUUSKE OSTMA.

MÜÜJA: „PROUAD,

13. PREILID, OSTKE ILUSAD KUUSED, ODAVAD KUUSED!“

TÄDI: „KUI PALJU SEE KUUSK MAKSAB?“

MÜÜJA: „VIISTEIST SNT.“

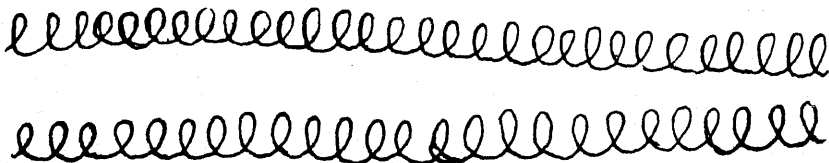
TÄDI: „SEE ON LIIGA KALLIS. KAS ODAVAMAKS EI JÄTA?“

14. MÜÜJA: „EI VÕI. MA EI TEENI SÄÄLT PÄÄLT MIDAGI.“

TÄDI: „HÄÄ KÜLL! MA VÖTAN SIIS SELLE. SIIN ON RAHA.“

MÜÜJA: „AITÄH!“

Järgneb 6 rida selliseid harjutusi, värvpliitsi ja tindiga:

15. Kirjutusharjutusi: 5 rida e, 1 rida eine, 1 rida ema,
1 rida ema ei anna õuna.

16. Kümme küünalt läikpaberist (mitmevärvilised).

17. Jooniseid: 2 kuuseoksakest küünaldega. Siis värvpliitsiga (täis-
häälikud punased, kaashäälikud sinised): KÜÜNAL PÕLEB.
KÜMME KÜÜNALT PÕLEVAD.

Lähtpliitsiga: KÜMNEST KÜÜNLAST KUSTUTAS ÕDE ÄRA
1 (3, 4, 2, 5, 8) KÜÜNALT.

18. ARVAMINE.

MITU KÜÜNALT JÄI PÕLEMA?

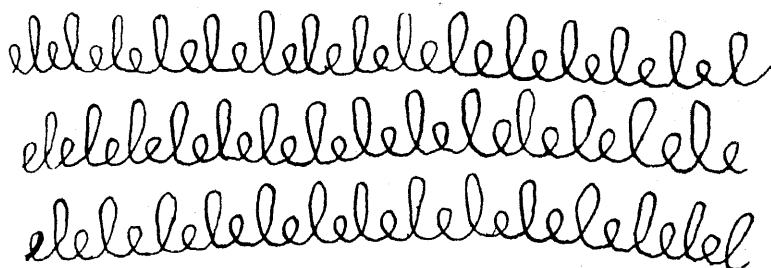
$$10 - 1 = 9 \quad 10 - 3 = 7 \quad 10 - 4 = 6 \quad 10 - 2 = 8 \quad 10 - 5 = 5$$

$$10 - 8 = 2^{**}$$

* Allakriipsutused on vihikus värvpliitsiga.

** Vihikus on arvutus „tulbana“.

19. 6 rida selliseid harjutusi (värvpliatsi ja sulega):

Siis: 3 rida 1

20. 5 rida kirjutusharjutusi: 1 *lill*, 2) *laul*, 3) *laulan*, 4 ja 5) *laulan emale laulu*.

Lõpus kaunistus värvpliatsiga.

21. Kuuse skemaatiline joonis.
22. Jõulupuu küünaldega (läikpaberist).

23. **ÜLESANNE.**

KUUSEL ON 10 PIPARKOOKI: 5 ROOSAT, 2 VALGET- TEISED PRUUNID.

ARVAMINE.

I MITU ROOSAT JA VALGET PIPARKOOKI ON KOKKU?

24. Alul 5 erikujulist roosat ja 2 valget „piparkooki“ läikpaberist. Siis:

$$5 + 2 = 7$$

MITU PRUUNI PIPARKOOKI ON?

25. Ülal 3 pruuni „piparkooki“ läikpaberist.

$$10 - 7 = 3 \quad 10 = 7 + 3 \quad \text{JÕULUVANA.}$$

26. Jõuluvana läikpaberist.

27. **KIRI JÕULUVANALE.**

KALLIS JÕULUVANA, MINA PALUN TEID KA MEIE KLASSI TULLA! MEIE VÕTAME TEID RÕÕMUGA VASTU, LAULAME TEILE JÕULULAULE JA ÜTLEME SALME. MINA PALUN

28. **JÕULUVANALT RAAMATUKOTTI. ELGA SIIMON.**

$$1 \cdot 10 = 10 \quad 10 \cdot 1 = 10 \quad 5 \cdot 2 = 10 \quad 2 \cdot 5 = 10 \quad (\text{I tulp})$$

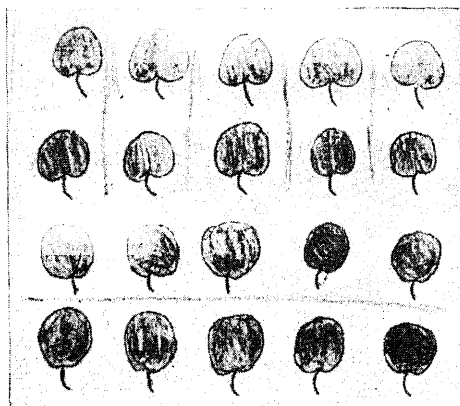
$$10 : 1 = 10 \quad 10 : 10 = 1 \quad 10 : 5 = 2 \quad 10 : 2 = 5 \quad (\text{II tulp})$$

ÜLESANNE.

10 ÕUNA* JAGATI 1, 2, 5, 10 LAPSELE.

29. **I** $10 : 1 = 10$ **II** $10 : 2 = 5$ **III** $10 : 5 = 2$ **IV** $10 : 10 = 1$.

* Allakriipsutatud osa on vihikus tindiga, muu pliatsiga.

Järgneb joonistus värvpliatsiga, nagu seda kujutab joonis.

30.

JÕULUSOOVE.

HÄID PÜHI! RÕÖMSAID PÜHI! RÕÖMSAID JÕULUPÜHI!

JÕULUJUTT.

MEIL ON IGAL AASTAL KÄINUD JÕULUVANA. ESIMESEL AASTAL TÕI VÄIKESE NUKU,

31. SELLE NIMEKS PANIN ALDA. TEISEL AASTAL TÕI SUURE NUKU, KOLMANDAL AASTAL NUKU JA VANKRI. NELJANDAL AASTAL TÕI KLEIDIRIIDE. AGA SEDA MA EI TEA, KAS TÄNAVAASTA TULEB MEILE JÕULUVANA. KUI NÜÜD

32. JÕULUVANA TULEB, SIIS MINA SOOVIN KÕIGE ROHKEM UUT KLEITI.

MINU JÕULUSOOVID.

Järgneb 8 joonistust värvpliatsitega: nukk, pall, värvpliatsid karbis.

33. Joonistus värvpliatsitega. Pealkiri: „JÕULUD MEIE KODUS“.

II

Vana-Nursi algkooli 2. klass. (Komplektis I + II + III õppeaasta.) Töö on valmistatud brošüürina. Paber — valge joonteta, üksikuid joonistusi ja lõiketöid jooistuspaperil. Kaas — valgest paberist, kaunistatud õpilase enda joonisega (talvmaastik). Kõigil lehekülgedel on ümberringi raam, üksikuil esineb ka äärekaunistusi värvpliatsiga.

Tähelepanдав on üksikute tööde paigutus brošüüris: alguses k õ i k joonistustööd, siis emakeel, arvutamine, lõpus paberilõiketöö.

1. Joonistus liht- ja värvpliatsiga joonistuspaperil; pealkiri: „Jõuluöö“.
2. Sama, pealkirjaga: „Vaba töö“ (talvmaastik).
3. Sama, pealkirjaga: „Lumesõda“.
4. Sama, pealkirjaga: „Jõuluõhtu“.

5. Jõulud tulevad.* 2. dets.

Jõulukuu on käes. Kolme nädala pärast on jõulupüha. Siis pannakse põlema ilus jõulupuu. Jõuluvana jagab häid kinke. Ma sooviksin kompvikke, pränikuid, šokolaadi, piparkooke, õune, raamatuid, lennukit, autot, vesivärve, hobust, palli, kella. Koolis teeme jõulupuu. Õpime laule ja salmikesi.

Järgneb väikesi joonistusi: jõulupuu, piparkoogid.

6. Eit tahab paremat elu. 3. dets.
Harjutus.**

Elas eit. Ei ta olnud rikas ega vaene. Oli igapäevane leib, oli süüa ja juua parajasti. Oma majagi oli tal, ning hobume tallis ja mullikas laudas. Eit toimetas kodus. Istus eit jõuluõhtul ahju ääres pingil. Laual säras väike kuusk ja ahjus valmisid maitavad toidud.

„Küll on mu elu räbal ja vilets“, kaebas eit.

„Räbal mu söök, vilets mu jook!“ ohkas eit. „Oleks see minu tegemine, tuleks see minu tahtmine, küllap meelsamat mõtleksin,

7. küllap paremat ütleksin!“

(Õpetaja märkus punase pliatsiga, „H“)

Ilus kiri.

a, e, i, m, n, o, r, s, u, v.

b, d, h, k, l, t.

g, j, p.

Täna sajab ilusat, valget, pehmet, paksu jõululund. Poisid tegid hommikul lumevalli. Veeretasid*** suured lumepallid ja tõstsid nad üksteisele. Saanidega sõideti linna. Küll on hea, kui sajab ilusat, valget, pehmet, paksu jõululund. Siis saame jõuludeks toreida saanitee.

H.

8. Mis on minu igapäevane toit. 4. dets.
Harjutus.*

Leib, piim või, kohv, tee, liha, porgandid, kaalikad, koogid, herved, kartulid.

Mis on jõululaual.

Vorst, sült, jõulusai, tort, pirukad, kook, sink, kompott, koorevaht, leib, korp, maksavorst, praekapsad.

* Kokkuvõtte õppejutust.

** Vt. Joh. Käis. „Esimesed vaod“ II õppeaasta. Sügisest jõuluni, nr. 12.

*** Rasvasega — õpetaja parandused vihikus (punase pliatsiga).

Sõnade poolitamine.

A|ga äk|ki o|li jõu|lu|va|na toas, ni|na pu|na|ne, ha|be ta|ku|ne.

„Ol|gu siis si|nu te|ge|mi|ne, tul|gu siis si|nu taht|mi|ne,“ üt|les ta ei|de|le.

9.

Jõuluõhtu.*

Jõululaupäeval on palju toimetamist ja tööd. Ema koristab toa, keedab süldi, küpsetab saia, valab vorstid. Isa toob kuuse, lõhub puid, kütab sauna.

Siis ehime jõulupuud küünaldega ja riputame okstele ehteid: ingljuukseid, klaasmune, kullatud käbisid.

Õhtul süütame küünlad. Laulame jõululaule. Jõuluvana toob häile lastele kinke. Jõulupüha on jõululapse Jeesuse sünnipäev.

J. L.

10.

Jõuluteel.**

6. dets.

Jõuluõhtul lapsed sõitsid kiriku. Tee viis orust mägedele. Tee oli kaetud lumega. Õhus helisesid jõulukellad. Laste tuju oli lõbus. Nad unistasid, kuidas tuleb jõulumees. Kaugel helisesid ikka jõulukellad.

„Mida jutustab tuul Jõuluööl.“

Harjutus.

7. dets.

Tuul kõneleb kuule ja tähile jõuluööst.

Puud kuulavad, mis räägib tuul imede-ööst. Tuul jutustab, et tulemas jõulumees,

11. kui ta tuleb, siis särab tal lumi taga ja ees; jõuluvanal on vitsakimp ja pambud on seljas, — vist lastele, arvab küll Endu.

— Tuul kõneleb säravast jõulupuust ja mis Endule toodi.

Jõululaupäeval.**

(Miku jutustab.)

Jõululaupäeval ärkasin vara. Ootasin, kuni ilm juba valgemaks muutus, siis valmistusin metsaminekuks, sest jõulukuuse toomine oli tänavu jäänud minu tööks.

Mina mähkisin enda

12. isa poolkasukasse, mis ulatus minule alapoole põlvi. Kinnitasin kassuka keskpaigast võõrihmaga kinni ja pähe tõmbasin kitsenahast mütsi. Kirve vöö vahele pistnud, olin mina varustatud, nagu mõni vana metsamees kunagi.

* Kokkuvõtte õppejutust.

** „Esimesed vaod“ II, nr. 13.

„Ära sa aga liiga sügavale metsa mine,“ õpetas ema, „eksid viimaks ära.“

Mina kuulasin ema õpetust tähelepanelikult. Eksimise kartust aga mul ei olnud. Mitu korda olen mina käinud metsas. Iga puu ja põõsas tuntud, kuidas niisugusel korral

13. eksimist karta.

J. L.

Etteütlus.

Täna sajab jälle lund. Valgeid lumehelbeid liugleb taevast alla. Katused ja maa on kaetud üleni pehme lumega. Saanid ja reed sõidavad mööda teed. Varsti saame suuskadega sõita. Kuuskedel on valged sallid kaelas, aiateibail on valged mütsid peas. Korstnaist tõuseb suurt suitsu. Jõuludeks tuleb paks lumi maha.

H—

Parandus.

Suuskadega, valged sallid, valged, jõuludeks.

14. Vt. joonis.

- 15.

Kuuseke metsas.

Suvel: päike paistab, linnud laulavad, oravad hüplevad okstel.

Jänesed poevad okste alla varjule. Metsa all mustikaid, seeni, linnukaid.

Sügisel: linnud on läinud, vihma sajab, oksad on märjad, tuul õõtsutab puid.

Talvel: lumi okstel, jänes magab kuuse all, orav ja rähn otsivad käbisid.

Üheksaastane kuusekene on minu pikkune. Sajaaastased kuused on palgipuud.

13. dets.

16. Metsas pole talvelgi vaikne.*

Isased tedred, süsimustade läikivate sulgedega, erk-punased lapid silme ääres, kiikusid uhkelt ladvas ja lasksid kuulda oma kõhisevat rõõmuhüüdu. Kiiüni poolt kuulis Miku korruga kummalist häält, ikka: tõrrrr... ja tõrrr!... Mets kohiseb ja lindude laul alati rõk-kab. Haviku-emand — jänes kuulis lume krudisemist Miku jalgade all. Puu oksilt sadas lumi padinal alla.

17. dets.

17. Arvutuskaart nr. 31.**

1) $4 \cdot 2 + 5 = 13$	2) $4 \cdot 4 + 8 = 24$
$6 \cdot 3 + 7 = 25$	$7 \cdot 3 + 6 = 27$
$5 \cdot 4 + 9 = 29$	$2 \cdot 9 + 5 = 23$
$2 \cdot 7 + 8 = 22$	$3 \cdot 5 + 12 = 27$
$3 \cdot 3 + 12 = 21$	$2 \cdot 8 + 11 = 27$

3) $18 : 4 = 4$ jääk 2	4) $18 : 5 = 3$ j. 3	5) $11 : 5 = 2$ j. 1
$19 : 5 = 3$ j. 4	$14 : 4 = 3$ j. 2	$14 : 4 = 3$ j. 2
$14 : 3 = 4$ j. 2	$19 : 3 = 4$ j. 7	$19 : 3 = 6$ j. 1
$17 : 6 = 2$ j. 3	$20 : 4 = 5$ j. 0	$20 : 4 = 5$ j. 0
$20 : 3 = 6$ j. 2	$15 : 2 = 5$ j. 5	$17 : 5 = 2$ j. 7

6) $24 + 6 \cdot 2 = 36$	7) $40 - 6 \cdot 2 = 38$
$32 + 4 \cdot 4 = 48$	$48 + 3 \cdot 5 = 63$
$28 + 3 \cdot 3 = 37$	$72 - 4 \cdot 5 = 52$
$17 + 5 \cdot 3 = 32$	$74 - 2 \cdot 7 = 60$
$21 + 2 \cdot 8 = 37$	$100 - 8 \cdot 2 = 84$

8) $44 - 12 + 9 = 41$	9) $38 + 12 - 7 = 43$
$56 - 14 + 8 = 50$	$47 + 15 - 8 = 54$
$72 - 16 + 5 = 61$	$55 + 25 - 4 = 27$
$29 - 18 + 1 = 9$	$27 + 14 + 9 = 40$

18. Arvutuskaart nr. 32.

* „Esimised vaod“ II, nr. 13.

** Joh. Käis. Arvutuskaardid individuaalseks tööks. 2. õppeaasta.

19. Ka loomadele tuli jõulumees.

(Miku jutustab.)*

Kui ema meile maiustusi jagas, tuli mulle meelde vana kõrb, kes mind üles leida aitas. Mina tahtsin, et ka kõrvil jõulud oleksid. Avasin rehealuse ukse ja panin mitu sületäit ristikehinu hobusele ette.

Hele valgus tungis toast loomade eluruumi.

17. dets.

Jõulu muinasjutt.**

(Antsuke jutustab.)

Jõuluöö. Ma puhkan voodikeses ja näen uneski asju, mis ma
20. jõulupuul juures kingituseks sain. Seal ärkasin ma korruga tasase
muusika peale üles ja hõõrusin uniseid silmi sinakal valgusel, milles
ma voodi näis hõljuvat. Siis arvasin ma kellegi hüüet kuulvat. „Tule,
laps!“ kutsus mind keegi.

Tõusen istukile ja kuulan. Kes kutsus mind nüüd, öösi? Ja kuhu
kutsutakse mind? Aga uuesti kostab sama hää minu lähedalt, nagu
seisaks hüüdja jõulupuul taga varjul, mis voodikese kõrval kuupaistel
hülgab.

J. L.

21. Kallis Jõuluvana.

Laupäeval meil on koolis jõulupuul. Laulame laule ja loeme loo-
kesi. Süütame küünlad. Kui kuuled meie laulu ja näed meie säravat
jõulupuud, siis, kallis Jõuluvana, ootame Sind. Too meile kompekke,
piparkooke ja šokolaadi! Too meile ka ilusaid raamatuid Raamatu-
aastal.

Sind palub

Jugul,

Silva.

18. dets. 1935. a.

19. dets.

22. Mis Antsuke aias nägi.

Harjutus.***

Antsuke nägi aias naisterahvast. See hoidis pool-alasti last süles
ja püüab väetikest oma hingeõhuga soojendada.

Seal naeratab laps ema süles ja sirutab käekesed välja. Kohe
läheb kuusk valgeks. Okste küljes hülgavad säravad taevatähed.

* „Esimesed vaod“ II, nr. 13.

** Sama, nr. 14.

*** „Esimesed vaod“ II, nr. 14.

Lapse pea ümber hiilgab imelik ring nagu päikesekiirtest punutud pärg.

Edasi järgnevad Joh. Käis'i „Õpilase arvutusvihust“ (2. õppeaasta, 1. vihik) välja rebitud (perforeeritud) lehed 45—54. Neist

Silva
(Nimi)

5. det.
(Kuupäev)

Kordamist.

1) $6 \cdot 5 = 30$	2) $8 \cdot 4 = 32$	3) $9 \cdot 5 = 45$	4) $48 : 8 = 6$
$6 \cdot 4 = 24$	$8 \cdot 5 = 40$	$9 \cdot 4 = 36$	$30 : 5 = 6$
$6 \cdot 8 = 48$	$8 \cdot 8 = 64$	$9 \cdot 8 = 72$	$24 : 4 = 6$
$7 \cdot 8 = 56$	$5 \cdot 5 = 25$	$10 \cdot 8 = 80$	$40 : 5 = 8$
$7 \cdot 5 = 35$	$5 \cdot 8 = 40$	$10 \cdot 4 = 40$	$28 : 7 = 4$
$7 \cdot 4 = 28$	$5 \cdot 4 = 20$	$10 \cdot 5 = 50$	$56 : 4 = 14$

5) $5 \cdot 5 = 25$
 $5 \cdot 8 = 40$
 $5 \cdot 4 = 20$
 $6 \cdot 4 = 24$
 $6 \cdot 5 = 30$
 $6 \cdot 8 = 48$

6) $7 \cdot 4 = 28$
 $8 \cdot 7 = 56$
 $7 \cdot 5 = 35$
 $9 \cdot 8 = 72$
 $9 \cdot 5 = 45$
 $9 \cdot 4 = 36$

7) $20 : 5 = 4$
 $32 : 8 = 4$
 $16 : 4 = 4$
 $64 : 8 = 8$
 $40 : 5 = 8$
 $32 : 4 = 8$

Ostsin:

Maksin:

- 8) 5 kaheksasendist ja 2 kuuesendist jõulukaarti; $5 \cdot 8 + 2 \cdot 6 = 52$ s.
 4 kaheksasendist ja 3 kuuesendist jõulukaarti; $4 \cdot 8 + 3 \cdot 6 = 50$ s.
 8 viiesendist ja 2 kümnesendist jõulukaarti; $8 \cdot 5 + 2 \cdot 10 = 60$ s.
 7 kaheksasendist kaarti ja 12 s. eest pildikesi; $7 \cdot 8 + 12 = 68$ s.
 28 s. eest vesivärve ja 35 s. eest värvipliitseid; $28 + 35 = 63$ s.

47.
47.

Õige.

(Õigeid lahendusi)

on neljal (teisel, puhtal küljel) vaba harjutusi arvutuskaartide järgi. Lõpuks löiketöö läikpaberist: jõulupuud. Selle aluseks on hall kaanepaber.

KIRJANDUSE ARVUSTUSI JA ÜLEVAATEID

Uusi teid algõpetuses. Metoodiline käsiraamat. Toimetanud Joh. Käis. Neljas jagu, IV osa. E. Kilkson. Füüsika-katseid ja -õppevahendeid algkoolis. Hind kr. 1.20. „Töökool“, Tallinn 1937. a.

Füüsikaõpetuse aluseks on katse. Füüsika ilma katseteta on sama, mis tööõpetus ilma tööriistadeta, või lugemisõpetus ilma raamatuta. Sellel teadmisel ollakse ammugi, kuid ometi ei või öelda, et füüsikaõpetus meil katsete suhtes seisaks nõutaval kõrgusel. Üheks tunduvamaks põhjuseks, miks katsetamisi füüsikas veel paljudes kooles nii vähesel määral ette võetakse, on kindlasti asjaolu, et meil on puudunud põhjalikum käsiraamat õpetajaile katsete korraldamiseks. Füüsika õpperaamatuis leiame küll õige hulga väga mitmekesiseid katsekirjeldusi, kuid iga õpetaja, eriti aga algaja, teab oma kogemust, kui tihti ebaõnnestuvad need õpperaamatute järgi ettevõetud katsed. See on ka kergesti arusaadav: kirjeldatakse ju õpikuis peamiselt katse üldkäiku ning esitatakse katseriistade olulisemad osad üksikasjadesse laskumata. Katsete õnnestumine või ebaõnnestumine oleneb aga tihti väikestest pisiasjadest, mille teadmine on katsetajal hädavajalik ja mida me ei leia parimaistki õpikuist. Üldmainitud lünga täitmiseks tahabki kõneolev raamat õpetajaile oma abi pakkuda ja neile teejuhatajaks olla füüsikaõpetuses ning kaasa aidata otstarbekale katsete korraldamisele.

Raamat sisaldab algkooli kõrgemates ja keskkooli alamates klassides füüsika alal tarvilikumate katsete ja katseriistade kirjeldusi kogu füüsikakursuse ulatuses. Enamik katseid on niivõrd lihtsed ja kergesti läbiviidavad ka primitiivsema sisustusega koolis ning õige piiratud õppeabinõude olemisel, et kui õpetaja nendega tutvunud, püüab kindlasti neid oma füüsikatundides kasutada. Ja nagu katsete metoodikast kui ka koolipraktikast teame, on eriti kõrge õppeväärtusega just niisugused katsed, mille korraldamine ei vaja eriti keerulisi riistu. Kuna raamatus on esitatud hulk paralleelseid katseid, siis on võimalik koolis, kus on olemas rikkalikum kogu katseriistu, korraldada ühe ja sama füüsikanähtuse tõestamiseks mitu katset, kui seda lubab aeg, klassi koosseis ning muud soodsad tingimused.

Suurem osa raamatus esitatud katseist on mõeldud demonstratsioonkatsetena, mis on ka arusaadav, kui meeles pidada eriliste füüsikaklasside puudumist ja õpperiistade ning -tarvete vähesust enamikus meie kooles. Kuid mõnedki demonstratsioonkatsed on läbiviidavad klassis rühmiti töötamisel. Silmas on peetud ka katseid üksikuile õpilastele, mis muidugi õpilastes suurt huvi katsete ja füüsika vastu aitavad tõsta, sääl, kus võimalik on neid katseid läbi viia.

Katsekirjelduste väärtust tõstavad iga katse juures antud laialdased, asjatundlikud pisimärkmed, ilma milledeta mõnigi muidu väga lihtne, kuid huvitav katse vajalikult toime ei tule. Näitena nimetatagu siin ainult üht

märget kümnete hulgast, kust kuuleme, et kapillaarsuse demonstreerimiseks on vaja suuga toru ülemise otsa kaudu imeda vedelikupind paar korda enne kõrgemale, kuna klaastorud pole peaaegu kunagi absoluutselt puhtad (lk. 44). Korraldaksime nüüd sama katse nii, nagu kirjeldatakse seda õpikus, näeme mõnigi kord ebaõnnestumist — ja ometi on katse väga lihtne. Samasugune saatus tabab meid ka paljude teiste katsete korraldamisel, kui on silmast lastud mõni pisiasi, mida tunneb ainult paljukogenud katsetehnik.

Katseriistade kirjeldamisel püütakse päämiselt seda saavutada, et katseriistadega osataks ratsionaalselt käituda, et nad, nagu tihti näeme, mõne vähese katse järele ei läheks rikki ja ei muutuks kõlbmatuks. Samuti leiame siit sagedasti näpunäiteid selleks, kuidas väiksemaid rikkeid kõrvaldada ja katseriista jälle tegevuskõlblikuks teha.

Eriti väärtusliku osa raamatust moodustavad juhatused lihtsamate füüsika katseriistade valmistamiseks, mida iga asjast huvitatud õpetaja kasuga võib tarvitada oma õppeabinõudekogu täiendamiseks. Ajakirja piiratud ruum ei luba siinkohal kõikide huvitavate omavalmistatud katseriistade loetelu esitada; esitame ainult mõned tüüpilisemad näitena: demonstreerimisvedrukaal, riist rõhu näitamiseks vedelikes, Segneri ratas, kaleidoskoop, prisma spektri tarvis, telegraaf, mikrofon ja palju teisi. Riistade valmistamisel on silmas peetud lihtsust, nende kerget ja selget käsitlemist ning odavust. Sissejuhatuses füüsika katseriistade valmistamisele leiame raamatu alguses õige üksikasjalikke üldjuhatusi katsetehnika alalt koos nõuannetega katsematerjali korraldikuks hoidmiseks ja käsitlemiseks.

Mõnevõrra vähendab üksikute katsete ja katseriistade kirjelduste väärtust selgitavate jooniste ja piltide puudumine mõne katse ja katseriista kirjeldamisel. Mõnegi huvitava riista valmistamise või katse sõnalisest seletusest üksi ei piisa, et selle järgi riista õieti konstrueerida ja temaga vajalikke katseid teha, nagu näit. lk. 61 (tundliku baromeetri valmistamine), lk. 71 (õhusamba resonants), lk. 72—74 (Hartl'i riist ja temale sarnaselt omavalmistatud riist), lk. 83 (Braun'i elektroskoop), lk. 103 (magnetnõel demonstratsiooniks) jt. Ka õpilastele määratud katsed lk. 76—77 vajaksid selgitavaid jooniseid.

Mõne katse kirjeldamisel juhitakse tekstis joonise vaatlusele, kuid nähtavasti trükitehniliste eksituste tõttu on nad raamatust välja jäänud, näit. kapillaarsus (lk. 44), katsed helihargiga (lk. 68), fotoaparaadimudel (lk. 79). Kuid vaatamata neile vähestele tehnilistele puudustele, tuleb raamatut soojalt soovitada igale füüsikaõpetajale, kelle püüdeks on viljelda enda tööd ning teha teda huvitavaks ja arusaadavaks oma õpilastele. Raamat, mis on kirjutatud põhjaliku asjatundmisega autorilt, kes kauemat aega praktiseerinud füüsikakatsete juhatajana Tartu Ülikoolis, osutub hädavajalikuks käsiraamatuks niihästi alg- kui ka keskkooli õpetajaile ning ei tohiks puududa üheski neist koolidest.

A. Lint.

VÄLISMAILT

SOOMEST

6-klassise kohusliku algkooli teostamine. 1. aug. 1937. a. lõppes see aeg, mille jooksul iga maakogukond Soomes (u. sama, mis meil vald) oli kohustatud ellu viima 1921. a. koolikohustusseaduse määrused ja nõuded. 6-klassine algkool ongi nüüd teostatud peaaegu täies ulatuses. Ainult kümnekond hõredamini asustatud maakogukonda on palunud ajapikendust 5—10 aastaks. Kohusliku algõpetuse korraldus on nõudnud riigilt ja rahvalt suuri kulusid ja ohvreid. Riigieelarves moodustavad alghariduse kulud 1937. a. tervelt 325 milj. marka (40 milj. kr.), 1938. a. eelarves on ette nähtud juba 340 milj. marka. Sellele lisaks tulevad muidugi kogukondade kulud samaks otstarbeks.

Koolikohustuse teostamise suurtest saavutustest kõnelevad näit. järgmised arvud. Iseseisvuse algaastail oli Soomes 6768 algkooliõpetajat ja 228.000 õpilast. Nüüd on õpetajaid üle 13.000, õpilasi aga 400.000 (elanikke on Soomes 3,8 milj., Eestis 1,12 milj.). Seega on rahvahariduse tase tublisti tõusnud, mis tähendab suurt edusammu üldise vaimse kui ka majandusliku kultuuri alal.

Et aga teistes kultuurmaades on kohuslik rahvaharidus viidud juba kõrgemale tasemele, siis on Soomeski päevakorras kohusliku täienduskooli (jatko-koulu), samuti ka 7-klassise algkooli teostamine.

Maakaitseõpetus koolidesse. Soome riiginõukogu kinnitas koolivalitsuse esitise, mille järgi keskkoolides hakatakse korraldama rahva- ehk maakaitse põhiõpetust, alates 1937. a. sügisest. Koolivalitsuse ettepaneku kohaselt tuleks seda õpetust anda sügis- ja kevadkuudel rühmakursusena, kokku 35 tundi aastas. Koolijuhatajatele ja kaitsepäälilikele jäetakse küllalt vabadust õpetuse korraldamiseks, et nad võiksid kohandada seda kohalike oludega. Muuseas ei ole kavatsatud siduda maakaitseõpetust kindla tunnikavaga.

Ka algkooli õpetajaskonnas käsitletakse elavalt maakaitseõpetuse küsimusi. Augustikuu lõpus peeti esimesed maakaitseõpetuse kursused algkooliõpetajatele. On koostatud vastav käsiraamat õpetajatele (V. Valorinta „Maanpuolustusopetus kansakouluissa“ Otava, 1937). Sellest nähtub, et maakaitseõpetust algkoolis mõeldakse tihedas ühenduses kõigi õppeainetega. Riigiringhäälingu saatekavva on võetud ettekanne sellest asjast õpetajatele. Õpetajad ka pooldavad maakaitseõpetust. Olgu tähendatud, et õpetajad teostasid vabatahtlikult korjanduse ja annetasid suurema rahasumma kaitsevæele lennuki ehitamiseks.

Liiklemisnädal koolides. Sagedaste liiklemisõnnetuste puhul korraldas nn. Liikluskultuuri Komitee Soomes ülemaalse liiklemisnädala 9.—16. okt. s. a. Selle eesmärgiks oli mitmel viisil, ms. ka raadio kaudu selgitada liiklemisõnnetuste põhjusi ja vahendeid nende vältimiseks. Koolivalitsuse korraldusel käsitleti selle aja jooksul liiklemisküsimusi ka kõigis koolides.

TŠEHHOSLOVAKKIAST

Koolireform ja -uendus päevakorras. Koolide õppetöö kujundamise otstarbel, mida juhitakse kindlate eesmärkidele, on viimaste aastate jooksul antud Tšehhoslovakkia koolidele uued õppekavad — algkoolile 1932.—33. a., keskkoolile 1933. a., hiljem ka kutsekoolidele.

Uued õppekavad seisavad kindlail demokraatlikel põhimõtetel ja peegeldavad uemaid pedagoogilisi ja psühholoogilisi voolusid. Kooli eesmärgiks võetakse õpilase aktiivsuse, isetegevuse arendamine niihästi õppetöös kui ka õpilaste vaba tegevusega omavalitsuslikes organisatsioonides.

Uute ülesannete teostamiseks koostatakse uusi meetodilisi käsiraamatuid õpetajaile ja õpikuid, millede õppematerjal on tublisti värskendatud. Kooli sisemise töö edukaks arendamiseks asutatakse katsekoole niihästi alg- kui ka keskastme jaoks. Kavatsuste kohaselt peaks igas kooliringkonnas teotsema üks katsekool.

Õppetöö ühtlustamiseks on loodud erikomitee, kelle peamiseks ülesandeks on — läbi vaadata kogu õppematerjal ja valida sellest kohasemat kooli jaoks.

Õppetegevust mõjutab üha enam ja enam moodne tehnika. Koole varustatakse raadioga, kinoga (16-mm-ne kitsasfilm), harjutustelefonidega jne. Suuremais kooles on igas klassis valjuhääldaja, mida kasutatakse ka üldiste radioettekannete kuulamiseks, näit. lastevanemate koosolekuil, õhukaitse propagandaks jne. Igal alg- ja kodanikukoolil peab olema oma kooliaed, vähemalt 400—900 m² suur (vastavalt kooli suurusele).

Kasvatustöös peetakse eriti tähtsaks neid demokraatia põhialuseid, mida on sõnastanud ja teostanud vabastaja-president Th. G. M a s a r y k ja praegune president E. B e n e š. Edasi peab kasvatustöö tõstma esile maailmarahu ideaale ja võtma oma ülesandeks rahvusliku sõltumatuse ja kodanlik-demokraatlike vabaduste kaitse.

Õpetajate ettevalmistust, mis praegu toimub 4-aastase õppekursusega seminarides ja 2-aastastes pedagoogilistes akadeemiates, tahetakse tulevikus ühtlustada, korraldades seda ülikoolis.

Koolikohustust on 1935. a. laiendatud ses mõttes, et iga õpilane, kes pole veel saavutanud koolikohustuse vanuspiiri (koolikohustust kehtib 8 aastat, 6.—14. eluaastani), peab 4-klassise põhikooli lõpetamise järele jätkama õppimist nn. kodanikukoolis (keskkoolis), kui niisuguse kooli kaugus õpilase kodust ei ületa 5 km.

Eritiühbilistest õppeasutistest luuakse vajalikul määral koole nõrgaandeliste, pimedate, kurttummade, vigaste, kodutute jne. jaoks. Lasteaiad teostavad osa üldisest kasvatuskavast.

Kõiki uuendusi nõutakse ühesugustel alustel niihästi tšehhikeelseis koolis kui ka vähemusrahvuste õppeasutistes, nagu seda määrab ka riigi demokraatlik põhiseadus.

Mustlaste kool. Uzhorodis (Podkarpatská Rus'i pealinnas) teotseb esimene, seni kogu maailmas ainus kool mustlaste jaoks. Koolis käimine on lastele kohuslik. Õpetatakse lugemist, kirjutamist, arvutamist, kodulugu ja viiulimängu. Et lapsed ei taha hästi paigal istuda, korraldatakse iga vahetunni ajal ühismänge. Pärast seda suudavad lapsed jälle õpetust jälgida.

Korratuid lastevanemaid, kes ei saada lapsi kooli, võidakse karistada rahatrahviga või arestiga.

Tšehhoslovakkia koolid arvudes. 1935./36. a. teotses Tšehhoslovakkias 15.237 rahvakooli 1.780.135 õpilasega (elanike üldarv — 15 milj.) Kuigi õpilaste arv viimastel aastail on järjekindlalt vähenenud, ei ole siiski teostatud mainimisväärtset koolide ja klasside koondamist. Keskkooli oli samal aastal 397 (neist 91 saksa-, 10 ungari-, 2 poola-, 8 vene- ja 1 juudikeelse õpetusega), kokku 146.688 õpilasega.

KROONIKA

Kultuurkonventsioon Eesti ja Ungari vahel.

13. oktoobril s. a. sõlmiti Budapestis Eesti-Ungari vaheline kultuurkonventsioon, mille eesmärk on — arendada ja süvendada kultuurilisi sidemeid mõlema riigi vahel. Eesti poolt kirjutas alla konventsioonile haridusminister kol. A. J a a k s o n, kes sel puhul Ungarisse sõitis.

9. hõimupäeva pühitsemine.

Järjekordset hõimupäeva pühitseti käesoleval aastal 16. oktoobril. Hõimukonventsiooni korraldati kõigis koolides, kus kuulati ka ülekandeid Eesti ja Soome ringhäälingu kaudu. Pidulikult aktusel „Estonia“ kontsertsaalis Tallinnas kõnelesid dir. A. V e i d e r m a, sotsiaalminister O. K a s k, HM-i koolivalitsuse dir. V. A l t t o a, K. K o r n e l.

Hõimupäeva puhul ilmus „Eesti Hõimu“ aastaraamat, mis toob ms. ülevaate kroonika hõimutööst möödunud aasta jooksul.

Õpetajate Koja uus esimees.

Õpet. Koja nõukogu oma koosolekul 25. okt. s. a. valis Koja esimeheks E n n M u r d m a a. Senine esimees V. Neggo lahkus sellelt kohalt omal soovil.

Algkool sai uued õppekavad.

21. sept. s. a. kinnitas haridusminister kol. A. J a a k s o n uued õppekavad algkoolile. Kavad koostati erikomisjonide poolt, kuna tegelik redigeerimistöö oli usaldatud koolide insp. G. R e i a l i l e.

Uute õppekavade erinevusist võiks mainida järgmisi. Vastavalt uuele tunnitabelile on kodulugu 1. ja 2. õppeaastal ühendatud emakeelega, 3. õppeaastal — osalt emakeelega, osalt aga ümber kujundatud loodusõpetuse kursuseks. See vist ongi nõrgim koht praegustes õppekavades (keskustuse nõrgenemise tõttu). Uues õppekavas esineb kirjatehnika ja klassijuhataja-tund. Viimase sisustamiseks on kasutatud teataval määral seniste kavade kõlblusõpetuse ainet.

Kuna endistes õppekavades olid kõik õppeained rühmitatud õppeaastate järgi, esinevad nüüd üksikud õppeained iseseisvalt. Sellega ei ole siiski tahe-

tud nõrgendada keskustus-põhimõtet, nagu seda toonitatakse kavade sissejuhatuses. Viimastes õppekavades moodustasid õppeainete kasvatuslikud ja õpetuslikud sihid ühes keskustuse võimalustega eri peatüki, nüüd on ee paigutatud seletustesse iga aine õppekava järel.

Sisult pole palju muutunud ei algkooli sihtide määramine ega üksikute õppeainete kasvatuslikud ja õpetuslikud ülesanded, samuti kavad ise. Mõnes aines on küll kavad senistest enam üksikasjalikumad, kuid ulatuselt siiski muutmata (näit. emakeel, usuõpetus). Matemaatika ja laulmise kavas on teostatud mõningaid kärpimisi, loodusõpetuses aga paigutatud mõned küsimused 4-ndast klassist 3-ndasse, 5-ndast 4-ndasse. Aianduse kava esineb seoses loodusõpetusega, kuid tegelik aiatöö kuulub tööõpetuse kavva. Seega on siin nõutav loodusõpetuse ja tööõpetuse õpetajate töö täielik ühtlustamine, nagu varemgi.

Seletuskirjad on võrdlemisi lühikesed ja annavad peamiselt vaid praktilisi näpunäiteid uute kavade teostamiseks (ka liitklassides), sest õppetöö metoodilisi aluseid võib kasutada senistest õppekavadest.

Kuigi õppekavade muutmist põhjendati vajadusega rõhutada rohkem algkooli kasvatuslikke ülesandeid, vabastada algkooli liigsest aineist ja teha õppekavad enam elulähedasteks, millega mõisteti vist uute puhtoskuslike ainete sissetoomist, ei ole siiski kavades ette võetud suuremaid muudatusi ses suunas. Algkooli sihtide ja ülesannete põhjendus on vaid redaktsiooniliselt kokku kõlastatud uue põhiseadusega, muidu aga on jäänud püsima kõik senised psühholoogilis-pedagoogilised põhimõtted. Uues sõnastuses, samuti ka seetõttu, et koolitöö kasvatuslikud ülesanded esinevad nüüd seletuskirjades (tõsi küll — esikohal), tundub isegi, nagu olnuksid senistes õppekavades kasvatuslikud nõuded resoluutsemad.

Õppeaine ulatust, nagu ülalpool juba tähendatud, on mõne võrra lühen-datud, kuid ajaloo ja kodanikuõpetuse kava 6. õppeaastal on ilmselt ülekoormatud.

Üldiselt võib uusi õppekavu rahuldavaiks ja ajakohasteks pidada, sest nad on rajatud õigetele pedagoogilistele alustele (kodukoha- ja kodumaa-põhimõte, lapsepärarus, keskustus jne.). Kohandamisel tegelike oludega jääb õpetajaile võimalus teostada ka oma erisoove, mida ei saa väljendada üldistes õppekavades. Et uutes õppekavades on säilinud endiste kavade olulised jooned ja osad, siis annab see kindlat tõendust meie algkooli sise-mise töö põhialuste stabiliseerumisest, mis võimaldab ka koolielu edukat edasiarendamist uenduspedagoogika vaimus ja sihtides. Uutest õppekavadest on nüüd kõrvaldatud ka tarbetud osad (võõrkeel, kõlb-lusõpetus) ja kavade sõnastus redigeeritud ajanõuete kohaselt.

„Kasvatus“ ilmub 10 korda aastas. Tellimishind: terve aastakäik kr. 3.— (ühes kaasandega kr. 4.—), ½ aastakäiku kr. 1.75. Koos „Õpetajate Lehega“ aastas kr. 6.50. Üksiknumben 40 senti.

Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit, Tallinn, Pühavaimu 11.

Pea- ja vastutavtoimetaja: E n n M u r d m a a. Tegevtoimetaja: J o h. K ä i s.

Toimetuse kolleegiumi liikmed: K. M i h k l a, A. V a r m a.

Trükitud Eesti Ühistrükikojas, Tallinnas, 11. novembril 1937. a.

A / s. „EESTI AGA“

Hapniku ja atsetüleengaasi tehased

Juhatus: Vene tän. nr. 11-a, kõnetr. 441-33.
Tehased: Põhja tän. nr. 5, kõnetr. 439-96.
Hapniku ja atsetüleengaasi, samuti igasuguste keevitamise seadete ja materjalide müük, nagu keevitamise ja lõikamise põletajad, survetasandajad, kummivoolikud jne., siis keevitamise raud, malm, vased, alumiinium jne. ning vastavad pulbrid.

Keevitamise kool, vastavate eriteadlaste juhtimisel.

Igale tegelikule keevitajale soovitame

„Keevitamise käsiraamat“,

mis saadaval meie kontoris.

Elektriga keevitamiseks soovitame: ASEA keevitamise generaatoreid, transformaatorid jne. ning elektroode.

Ette kui omandate keevitamise sisseseade, pöörduge suusõnaliselt või kirja teel meie poole. Meilt saate õiglase ja asjatundliku juhatus.

A.-S.

Rumberg, Tuberg & Ko

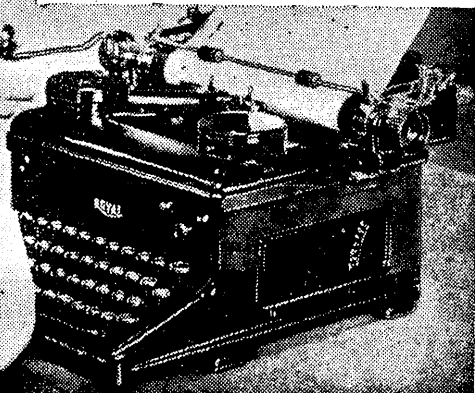
MINA JA MU SÕBER

ROYAL

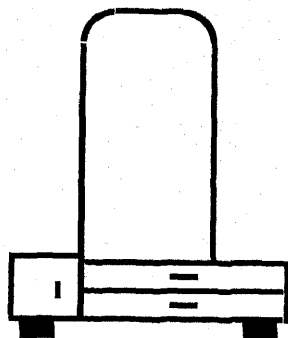
Trade

Mark

Fa LOUN & SCHITIKOV TALLINN
Nigulliste 18

*Igasugu mööblit
äri, kooli
ja korteri
sisustamiseks
valmistab*

MEHAANILINE PUUTÖÖSTUS

ELMAR SULBI

TALLINN, ÕUNA TÄNAV 18
TELEFON 475-28